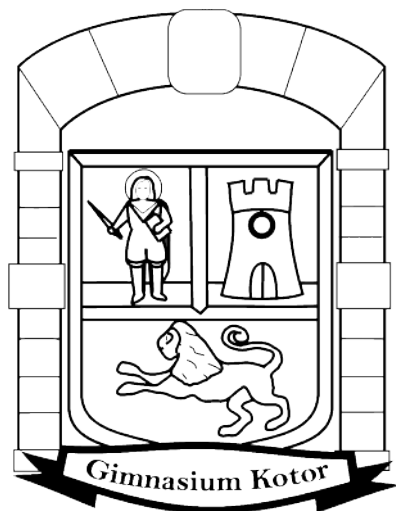

EHO 10

LIST UČENIKA GIMNAZIJE KOTOR | MAJ 2022.

Glavni urednik
Sonja Golub-Klenak, prof.

Učenik glavni urednik
Maja Vulović

Redakcija
Ana Kaluđerović
Nastasja Barović
Katarina Jelić
Viktor Brkanović
Irina Bulajić

Lektura i korektura
redakcija

Grafička obrada
Ana Kaluđerović
Maja Vulović
Viktor Brkanović

Saradnici:

Ana Kovač	Luka Nešković
Carlo Gjurgjevic	Maja Nikolić, prof.
Darja Sizova	Marija Tanović
Dijana Pejović, prof.	Mia Ognjenović
Franka Perudini	Mima Ivanović, pravnica
Helena Dabetić	Nera Franović
Jelena Vukšić, prof.	Nikola Kovač
Jovana Stanišić	Paula Petričević, prof.
Kristina Kamenarović	Vasilije Vuksanović
Lidija Begović, prof.	Vasilisa Rašović

Štampa
GudCo doo. Perast
Tiraž: 1000 primjeraka

SADRŽAJ

Veselo bojno polje.....	5
Eho Vijesti.....	8
Zajedno učimo i rastemo.....	12
Besjeda.....	14
Debata.....	16
Muzika - oaza mira.....	18
Kako pričati introvertnim vršnjacima?.....	22
Ispovijest Mime Ivanović.....	24
Mostar.....	29
Šantićeva sudba.....	30
Vječnost trenutka.....	31
Potpis.....	33
Odraz u sedefnom ogledalu.....	36
Uticaj trendova na srednjoškolce.....	40
Kako povratiti motivaciju i koncentraciju kada smo umorni od učenja.....	46
Eudaimonia.....	48
Vrata.....	52
Novi izazovi za preduzeće "Patela" d.o.o. Kotor.....	56
Praksa zdravstvenih tehničara.....	58
Jedrenje - izazov mora i vjetra.....	63
Zanimljivosti.....	86

Riječ urednika...

Poštovani čitaoci,

Za nama su godine u kojima nam je nedostajalo druženja, zagrljaja, lica bez maski i prepoznatljivog okupljanja učenika po hodnicima škola.

Distanca nije uvijek pristojno odstojanje među ljudima, nego dovodi i do toga da se učenici iste generacije više ne poznaju, da odnos nastavnika i učenika postaje otuđen, a komunikacija sa roditeljima se odvija preko SMS poruka. Kada smo započeli školsku godinu "galopirajući" da pređemo gradivo sa časovima od pola sata, najbolji učenici su jedva dočekali da se ogledaju na brojnim takmičenjima znanja, a informacije o najvažnijima donosimo vam u Eho vijestima.

Ove godine smo prednost dali stvaralaštvu i značajnom broju nagrađenih radova, iskustvima sa osjetljivim populacijama (licima sa invaliditetom ili zdravstveno ugroženima), predstavili raskošne likovne talente naših učenika i uspješne fotografije. Prvi put vam donosimo fotografije dvije generacije maturanata bez izvještaja sa ekskurzije, jer je nije ni bilo. Ipak, tragovi njihovih talenata, ostali su trajno zabilježeni i u ovom jubilarnom, desetom broju.

Koristim priliku da se zahvalim članovima redakcije – dragim, vrijednim učenicima i svim saradnicima. Vjerujemo da smo oslobodili kolektivni stvaralački duh za nove izazove nekih boljih vremena koja dolaze.

Preпустite se radoznalosti i uživajte u stvaralačkim uzletima naših učenika!

glavni urednik: Sonja Golub-Klenak,
prof. CSBH jezika i književnosti

Dragi učenici, profesori i čitaoci,

Od prvog razreda srednje škole član sam novinarske sekcije i drago mi je što vam se na ovaj način mogu obratiti i zahvaliti. Biti dio redakcije znači prenijeti svoju kreativnost i maštu, što ne predstavlja lak zadatak. Kroz ove četiri godine, sa pauzama zbog pandemije, imali smo uspona i padova, sjajnih ideja, kao i kreativnih blokada. Poslije svega, napokon je pred nama Eho 10.

Drago mi je što sam imala priliku da se ogledam u različitim oblastima kreativnog procesa nastajanja školskog lista, od tehničke obrade pa do fotografije, crtanja i pisanja, kako bismo na kraju imali, jedva dočekani, Eho. Nadam se da ćete uživati u onome što smo ove godine odabrali i očekujem da čujem vaša mišljenja i sugestije. Bez divnih ljudi u redakciji, ovaj broj ne bi ugledao svjetlo dana, pa im se posebno želim zahvaliti na zajedničkom trudu, marljivom radu i svim izdvojenim satima i danima.

Vjerujem da je ovaj deseti broj samo početak novog zamaha, da dolaskom novih učenika pristižu još bolje ideje i pozivam sve zainteresovane da se pridruže ovom putovanju kroz stvaralaštvo.

učenik glavni urednik: Maja Vulović

Veselo bojno polje

Obrazovanje nije priprema za život, već život sam.

J. Dewey

Obrazovanje doživljam kao meni najbližiji način promjene koju želim da vidim u svijetu. Ono treba da čuva i unapređuje kritičko mišljenje i omogući informisane i odgovorne izbore onih na kojima "svijet ostaje". Naravno, veliko je pitanje koliko to danas obrazovanje čini i koliko škola zaista osposobljava mlade za život i uči ih zajedništvu, solidarnosti, mišljenju i kritičkoj refleksiji, a koliko predstavlja ideološki aparat države na neoliberalnoj kapitalističkoj periferiji koji štancuje "fah-idiotie" dizajnirane prema potrebama i u službi tržišta. Svoj sam poziv odabrala s radošću, ali i odgovornošću, znajući da nije uvijek lako podstaći klice mlade upitanosti, radoznalosti i kreativnosti i ohrabriti ih da samostalno i promišljeno bujaju. To nastojim da činim u

učionici, onako kako je ja doživljam – kao veselo bojno polje za formiranje slobodno mislećih ljudi. Međutim, posljednjih smo godina ostajali bez učionica, dozivali se i povezivali preko *online* platformi koje su, prema mom iskustvu, dodatno pasivizirale učenike i udaljile ih ne samo od gradiva i neposrednog kontakta, već i od sebe samih. Kvalitet i stepen znanja usvojenog na ovaj način vrlo je brzo postao očit i kao takav je uglavnom poražavajući. Ono što me još više zabrinjava su posljedice koje je ovakav način nastave ostavio na mlade u njihovom formativnom periodu. Prelazak na skraćenu i *online* nastavu bez adekvatnog restrukturiranja nastavnih programa, prilagođavanja kriterijuma i načina ocjenjivanja ili podrške učenicima, osobito onima iz marginalizovanih i vulnerabilnih grupa, samo su usložili i dodatno opteretili "staru normalnost" koja se ionako sa teškoćama podnosila. Postizanje ili održavanje uspjeha postaje obaveza i zadatak čitavih porodica i nesumnjivo klasno pitanje. Bez kontinuirane podrške tutora – bilo roditelja koji su u mogućnosti ili sposobni da pomognu, bilo profesora koji drže privatne časove, planirano se praktično ne može realizovati. Poruka koju su djeca dobila i nedvosmisleno razumjela jeste – niste u stanju, ne možete sami, niste dovoljno vrijedni, sposobni niti odgovorni. A poruka je zapravo – iznevjerili smo vas. Nismo bili u stanju da se adaptiramo i sada na vas prebacujemo odgovornost jer mi nismo bili dorasli zahtjevima trenutka. Niste vi bili dužni da pronađete nove, elementarno i efektivne i humane modalitete rada u vanrednim okolnostima, nego mi koji ovaj proces vodimo, imple-

Obrazovanje nije priprema za život, već život sam.

J. Dewey

mentiramo i procjenjujemo. Obezbuđen je kontinuitet, ali ne i kvalitet nastave, niti je ispunjena njezina svrha.

Munjevit raspad učeničke svakodnevnice i rutine, ali i zadovoljstva, kontakta i radosti koju je ona donosila temeljno su ugrozili motivaciju i mentalno zdravlje mladih. Vidim to i po svojoj djeci koja su bila u nemalom riziku, nagrižene slike o sebi i svijetu oko njih, punili se bijesom, agresijom, rezignacijom i resantimanom svakodnevno preopterećeni gomilom materijala koja im je bila isporučivana kao po kazni i jedino što su željeli bilo je da se ova "robija" okonča. Taj, uslovno rečeno – duh pomirenosti i mlade, jezivo tužne apatije koji je posivio njihove živote, nepodnošljiv mi je. Servise za podršku učenicima, kako u učenju tako i sa problemima sa kojima se

suočavaju, sistem nije bio u stanju da ponudi. Ne postoji čak ni SOS linija za mlade u riziku od suicida. Kako pomoći djeci koja vam se obrate dok je na snazi zabrana međugradskog saobraćaja, a psihološke službe za djecu i mlade u njihovim opštinama ne postoje? Kako da uče ako ne vide nikakvu svrhu? To onda i nije obrazovanje već hladna, redukovana i skoro vojnička obuka kojoj djeca ne vide vrijednost niti smisao, a malo je težih kazni za čovjeka od besmislenog i neproduktivnog rada. Rada u potpunosti lišenog zadovoljstva, smijeha, satisfakcije i osjećaja vrijednosti... Kako sačuvati želju za učenjem i vlastitim rastom i razvojem u takvim okolnostima? Ima li ikakve šanse da se ovo desi unutar institucija koje su se u vremenu produžene "nove normalnosti" zaista ogoljele kao kasarne, a ne kao polja slobode. Incident-

ni azili koje osigurava entuzijazam sporadičnih nastavnika, nisu ni blizu da budu dovoljni. Djeca tu predahnu, uhvate malo zraka i opet bivaju potopljena novim valom iracionalnih i pretjeranih zahtjeva za reprodukcijom onog što je trebalo da bude naučeno, treba li napominjati – izrazito ograničenog roka trajanja. Stara boljka u novom, dramatičnom ruhu zorno pokazuje najslabije i najnasilnije aspekte postojećeg obrazovnog sistema.

Nije li onda pretjerano od njih očekivati interesovanje za teme, pojmove i probleme, ponekad izrazito apstraktne, sa kojima se sreću u nastavi filozofije? Vjerujem da većina učenika postavlja sebi čuveno filozofsko pitanje – čemu (još) filozofija? Minervina sova izlijeće u sumrak, u susret noći. Kasni li – pitanje je, makar za mene. Rekla bih da hita propasti u susret, ne bi li je učinila mislivom, a time i savladljivom. Jedanaesta je Marksova teza bila jedna od mojih ne samo misaonih već i životnih smjernica: "Filozofi su

svijet samo različito *tumačili*, ali radi se o tome da se on *izmijeni*."

Odakle crpiti snagu za moguće dok smo okovani postojećim? Kako premostiti zjap između znanja i djelovanja, misli i čina? Kopču između teorije i prakse nalazim u obrazovanju – održivom i nenasilnom načinu promjene svijeta. Očekivano, obrazovanje je u globalnoj krizi, ali time i u novoj, otvorenoj mogućnosti. Prekarno je i potcijenjeno, utamničeno u merkantilne obore, opterećeno negativnom selekcijom i anahronim programima, ali i dalje od vitalnog značaja koji tek treba da postane razvidan. U vremenu neprosvijećenog apsolutizma neoliberalnog kapitalizma, obrazovanje je posljednja linija nenasilne i inkluzivne odbrane od despotije čija je mjera vrijednosti samo i jedino profit. Tanka ali postojana, ova linija naznačuje i smisao izučavanja filozofije u postojećem obrazovnom sistemu - dovesti u pitanje premise sistema kojeg je obrazovanje i samo dio, srušiti ga, ako treba - tome još filozofija.

Paula Petričević, prof. filozofije

EHO VIJESTI

„Dante, italijanski jezik“ – dvije nagrade na takmičenju

Povodom 700 godina od smrti Dantea Aligijerija, a u okviru XXI Nedjelje italijanskog jezika u svijetu, Italijanski institut za kulturu u Beogradu organizovao je onlajn takmičenje pod naslovom “Dante, italijanski jezik”. Birali su se najbolji video-snimci i tekstovi na navedenu temu, o čemu je odlučivao odabrani žiri.

Učenice naše škole su osvojile dvije druge nagrade: Maja Vulović i Ana Kaluđerović (4. razred) u kategoriji video-snimaka, a Romina Racković (1. razred) za sastav na italijanskom jeziku. Mentorka je bila prof. Valerija Jokić.

Nerin crtež najbolji na likovnom konkursu „Kina kao inspiracija“

Na likovnom konkursu „Kina kao inspiracija“ koji je organizovala Konfučijeva učionica na Fakultetu za menadžment, a u saradnji sa Institutom Konfučije (UCG), učenica 3. razreda gimnazije Nera Franović, osvojila je prvu nagradu u konkurenciji srednjih škola. Konkurs je trajao od 1. novembra do 1. decembra 2021. godine, a pristigla su 393 likovna rada. Učenici su sami birali teme za svoje radove, a važno je bilo da ih asocijaju na Kinu. Crtež učenice 1. razreda Anje Vukotić, koja se takođe takmičila, ušao je među deset najboljih.

Izložba likovnih radova koji su pristigli na konkurs kao i dodjela nagrada i sertifikata za 50 najuspješnijih, održana je u holu Dvorane Park u Herceg Novom i trajala je tri dana.

Mentorka učenice je bila prof. Milodarka Stamatović Milatović.

EHO VIJESTI

Još jedan HMC stipendista iz naše škole

Učenik 1. razreda gimnazije Ivan - Roman Reichel, jedan je od sedmoro ovogodišnjih stipendista iz Crne Gore koji će imati priliku da nastave školovanje u Velikoj Britaniji. Ivan - Roman je odličan učenik, talentovani vaterpolista VA Cattaro i nosilac diplome Luča. U slobodno vrijeme bavi se astrofotografijom, a njegova interesovanja su astronomija i astrofizika. U budućnosti bi volio da se ostvari u nekoj od STEM oblasti. Mentor učenika je prof. Maja Nikolić.

Dva prva mjesta na Državnom takmičenju iz engleskog i italijanskog jezika

Učenici naše škole su i ove godine postigli zapažene rezultate na Državnom takmičenju znanja, održanog u Podgorici 27. februara i 2. marta 2022. godine.

Učenik IV razreda gimnazije, Vasilije Vuksanović, osvojio je prvo mjesto iz engleskog jezika u kategoriji trećih i četvrtih razreda. Mentorka je bila prof. Maja Nikolić.

Stefan Popović, učenik I razreda, osvojio je prvo mjesto iz italijanskog jezika u kategoriji prvih i drugih razreda. Mentorka je bila prof. Valerija Jokić.

Učenik III razreda, Luka Kunjić, osvojio je peto mjesto iz engleskog jezika u kategoriji učenika trećih i četvrtih razreda. Mentorka je bila prof. Tatjana Stijepović.

EHO VIJESTI

Prvo mjesto na takmičenju iz matematike - „Kengur bez granica“

Međunarodno takmičenje „Kengur bez granica“, po prvi put je u našoj školi održano 9.04.2022. godine, u isto vrijeme kad i u ostalim sedam gradova. Među 1008 prijavljenih učesnika, istakao se Nikola Vukšić, učenik III razreda, i osvojio I mjesto u kategoriji junior. Mentor je bila prof. Jelena Nikolić. Učenik prvog razreda, Nikola Kovač, takođe se istakao osvojivši značajno V mjesto u kategoriji cadet.

Prvo mjesto na takmičenju iz informatike

Nikola Kovač, učenik I razreda, osvojio je I mjesto na Međunarodnom takmičenju talentovanih učenika iz informatike INFOS2022 u Boru, 8.05.2022. godine. Organizatori takmičenja su Centar za razvoj kreativnosti Cezar i Regionalni centar za talente Bor u saradnji sa Zavodom za školstvo Crne Gore. Mentor učenika je bio prof. Nenad Meštrović.

EHO VIJESTI

Na „Olimpijadi znanja“ u Podgorici, kotorski gimnazijalci najbolji

U organizaciji Prirodno-matematičkog fakulteta u Podgorici i Društva matematičara i fizičara Crne Gore, 15.05.2022. godine, održano je takmičenje „Olimpijada znanja“ na kojem su učenici osnovnih i srednjih škola imali priliku da pokažu svoje znanje iz matematike i ostalih prirodnih nauka. U kategoriji prvih razreda, učenik naše škole Đorđe Perišić, osvojio je I mjesto iz matematike (mentor prof. Jelena Vukšić), a Stefan Popović je osvojio III mjesto iz hemije (mentor prof. Ruža Soldo).

Dobitnik ovogodišnje FLEX stipendije

Luka Krivokapić, učenik drugog razreda JU Gimnazije u Kotoru, smjer ekonomski tehničar, jedan je od ovogodišnjih 15 stipendista iz Crne Gore za FLEX program. On će imati priliku da nastavi školovanje u Sjedinjenim Američkim Državama u toku trećeg razreda srednje škole. Luka je odličan učenik, član volonterske grupe i član “Competitive College Club”-a, programa American Corner-a. U slobodno vrijeme se uglavnom bavi volonterskim aktivnostima. U budućnosti bi volio da studira finansije ili političke nauke. Mentor učenika je profesorica Ana Kaščelan.

pripremila: Ana Kaluđerović, IV razred

ZAJEDNO UČIMO I RASTEMO

U novembru 2020. godine učenici Gimnazije Kotor učestvovali su u regionalnom projektu *Insieme impariamo e cresciamo*

Kotorska Gimnazija uvijek vrlo rado prihvata projekte koji omogućavaju i učenicima, i profesorima razmjenu znanja i sticanje novog iskustva.

Regionalni projekat pod nazivom *Insieme impariamo e cresciamo* podržan je od strane UN *Peacebuilding i Regional Youth Cooperation Office RYCO (RAJKO)* koji je vodeća regionalna kancelarija za saradnju mladih na Zapadnom Balkanu. Sjedište je u Tirani, a osnovali su je učesnici iz šest zemalja Zapadnog Balkana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Crna Gora, Makedonija i Srbija. *RYCO* ima za cilj promovisanje duha pomirenja i saradnje između mladih u regionu kroz programe razmjene.

Naša škola je bila jedna od četiri crnogorske obrazovne ustanove čiji su učenici uključeni u realizaciju projekta. Učestvovalo je osam škola i pedeset šest učenika iz Crne Gore i Albanije. Učenici su zajedno sa svojim nastavnicima, radili na razvijanju interkulturalizma (što je i bila tema projekta), socijalnih vještina i prihvatanju različitosti. Uoči pandemije, radionica je održana online, gdje su učenici različitih kultura i nacionalnosti imali priliku da se bolje upoznaju putem italijanskog jezika.

Sedam učenika iz Gimnazije Kotor, sa prof. Valerijom Jokić kao koordinatorom, učestvovalo je u orijentacionim sesijama za vođenje interkulturalnog dijaloga kao i u kreiranju video snimka kroz konkurs *Libera la tua idea* („Oslobodi svoju ideju”) u okviru istog projekta. Jako nam je bilo zanimljivo vidjeti i upoznati se sa istorijom drugih gradova na najkreativnije načine, osmišljene od strane naših vršnjaka. Mi smo predstavili grad Kotor, posmatran očima stranaca koji ga posjećuju i upoznaju se sa njim. Video je prezentovan pod nazivom *Una giornata a Cattaro* i zapažen je kao jedan od boljih

snimaka ovog projekta. Pored videa, učenici su svoju kreativnost ispoljili kroz fotografije, i dvije fotografije učenice Maje Vulović su dobile nagradu za kvalitet. Video i fotografije su oslikavale najljepše djelove institucija, palata, trgova i manifestacija tipične za Kotor, a sve to da bi se ukazalo na spoj više kultura i običaja koji se čuvaju u gradu koji sve to, na poseban način, sjedinjava u cjelinu ostavljajući poseban trag na njegove posjetioce.

Ovaj projekat je u velikoj mjeri ostvario svoj cilj kulturnog povezivanja naroda i država jer smo, i pored neočekivanih okolnosti pandemije, našli način da ostvarimo komunikaciju putem video platformi sa kolegama iz Albanije, i kroz više radionica u trajanju od nekoliko dana, obradimo različite teme, odigramo razne igre, upoznamo jedni druge, a pritom i naše kulture koje nas i u različitostima povezuju. Na kraju radionice smo pisali pismo jedni drugima, u nadi da ćemo posjetiti njihov voljeni grad, i imati priliku vidjeti ih ne samo preko ekrana, i ponoviti druženje. Pronalazeći jedni kod drugih one najbitnije i najkvalitetnije osobine dobrih ljudi, plemenitosti, tolerancije, dobrih namjera, zaključili smo da smo svi isti ljudi, gdje god da živjeli i da je to ono što nas spaja.

Franka Perušini, IV razred
Maja Vulović, III razred

BESJEDA

Da li znate šta je besjeda?

Besjeda je prilika da se iskaže lično mišljenje na teme koje su važne i aktuelne, a o kojima se malo ili nedovoljno govori.

Besjeda navodi na suočavanja sa slabostima i pobjeđivanje svih strahova.

Besjedom se stiču samopouzdanje, samokontrola, sigurnost i sugestivnost.

Besjeda razvija retoričke sposobnosti, neophodne za bilo koji profesionalni poziv.

U besjedi se ocjenjuje cjelokupna slika nastupa: originalnost teksta, ubjedljivost i izražajnost, dikcija, otvorena pitanja, izvođenje bez podsjetnika, reakcija publike i komunikacija sa njom, izgled u skladu sa prilikom i temom, maniri, prirodnost, energija, motivisanost...

Komunikacija među ljudima je istinsko čudo ovog svijeta. Mi ga nesvjesno izvodimo svakog dana, a ono dostiže svoj najveći intezitet na javnoj pozornici.

Neposredno prije početka takmičenja saznajem da ću nastupati posljednja. Ne osjećam da mi koljena podrhtavaju. Ni dlanovi mi se ovoga puta ne znoje. Poslije polufinalne večeri jedva čekam da ponovo izađem na pozornicu. Do tada, pažljivo slušam svoje prethodnike. Osmijehom i aplauzom im šaljem podršku. Stiže mojih šest minuta. Naoružana sigurnošću, zauzimam centralno mjesto u amfiteatru. Svjetlo se usmjerava na moje lice. Stotine pari očiju gledaju u mene. U prostoriji vlada tišina. Publika osjeća moj mir. Govoreći o temi koja izaziva ogromnu emociju, pratim njihove promjene na licu. Čarolija koju sam stvorila, obuzela je svaku prisutnu osobu. Primjećujem poneku suzu, spuštenu pogled, blagi osmijeh. To je znak da me slušaju, da osjećaju, da ih je dirnula toplo izgovorena riječ. Govorila sam iz srca, sa svom otvorenošću i ubjedljivošću koju sam uspjela da ispoljim. Možda će moj nastup od šest minuta uticati na ponašanje nekog od prisutnih, u budućnosti. Možda će se baš ovdje započeti neki novi razgovori. Možda će svi ti ljudi, podstaknuti istinom i stvarnošću, preispitati svoje postupke i razmisliti o svojim odlukama. U svakom slučaju, ja sam svoju misiju ispunila. Ostalo je nekoliko otvorenih pitanja na koja ćemo svi tokom života odgovarati. Svako na svoj način.

Usljedio je gromoglasni aplauz, nakon završnog poentiranja. Ostala sam još nekoliko sekundi, uživajući u iskrenim osmjesima nepoznatih lica. Preplavio me je osjećaj sreće i ponosa. Talas podrške je strujao mojim venama. U očima mi se ogledala duša. Još jednom sam se poklonila i pozdravila ih do nekog sljedećeg susreta.

„Jedna od najljepših stvari u vezi sa govorom je njegova moć da ostvari uticaj. Ima potencijal, ne samo da dopre do hiljada ljudi već i da započne mnogo hiljada novih razgovora i zato je središnji savjet koji ću dati da sebe što jače podstaknete da budete smjeli i hrabri, da pokušate da iskoračite iz bezbjedne zone onoga što sigurno znate ili što su drugi već rekli i da date svijetu pitanja i nadahnuća koja zaslužuju hiljadu razgovora. Nije riječ o tome da budete u pravu ili da se držite onoga što je sigurno – kako se meni čini – već o tome da imate fantastičnu priliku da stvorite nešto što će izroditi nove ideje.”

„Jedna žena je zbog ćutanja izgubila život. Sve dok budemo govorili o njoj, nećemo dozvoliti drugim ženama da postanu nove žrtve, a nećemo ni mi to biti.”

„I odjednom, poput vulkana, nastupamo mi. Više ne okrećemo glavu i ne prelazimo na drugu stranu ulice. Juče nas se nije ticalo, ali danas nas se tiče. Zašto je ćutala? Ćutala je, jer nije znala da može i da ne ćuti. Ćutala je jer se zaljubila. Ćutala je da bi sačuvala ćerku i spasila porodicu, ali ćutala je i zato što se plašila naše osude. Zbog toga nas se tiče svaka modrica, udarac, uvreda i poniženje. Tiče nas se što je živjela u strahu i što su je učili da trpi. Što je odrasla u malograđanskoj sredini, gdje dominaciju ima muškarac, a ta sredina je naša sredina. Svaki brak nekad prođe kroz turbulenciju, govorili su joj. Pa šta je, zaboga, jedan šamar? Bolje ćuti. Ćutala je i tvoja mama. Pusti, šta i ako opet udari, istrpi. Znaš i ti da budeš bahata. Pa šta? Pokrij tu modricu, sama si ga birala... Zašto mislite da se to ne može dogoditi baš vama? Da li biste tako opravdali nasilnika i kada bi žrtva bila vaša ćerka? Tiče nas se i to što je, možda, bila materijalno zavisna. Što nije imala gdje, ni kome. Tiče nas se, ne samo zato što naš Ustav, međunarodne konvencije i zakoni garantuju pravo na život, na slobodu, na ravnopravnost polova, pravo na potomstvo i slobodan izbor partnera, već i zato što smo vidjeli da nešto zaista nije u redu. Agresija i bijes, bol i trpljenje, postali su drugo ime za slobodu. Za njega je ta sloboda bila da postane nasilnik, a za nju da ga takvog odabare.”

DEBATA

Često se neopravdano zaboravlja značaj pravilnog izražavanja i što nam ono može pružiti. Govorništvo je temelj, posebno društvenih nauka i polazna tačka brojnih drugih. Srednjoškolci danas imaju mogućnost da kroz izborni predmet – debata, dožive izazov sučeljavanja argumenata i ubjeđivanja protivnika u ispravnost svog mišljenja. Iako mnogima debata na prvi pogled izgleda monotono, ona je suprotna tom utisku. Mnogo nam nudi i mnogim nas stvarima uči. Srž takmičarske debate u srednjoj školi je da se ispita svaka strana važnih i kontroverznih pitanja kroz argumente i poštovanje oponenta. Ogroman trud koji učenici ulože u ovu intelektualno uzbudljivu aktivnost, skoro je nestvaran. Oni posvećuju sate istraživanju, diskusiji, pisanju svog slučaja i vježbanju za takmičenje. Provode brojne večeri i vikende na turnirima, takmiče se za svoje škole i saigrače. Samo neke od vještina koje debata razvija su kritičko mišljenje, mentalni i emocionalni razvoj, širenje znanja i sposobnosti snalaženja. Što je najbitnije, na takmičenjima se stvaraju trajna prijateljstva.

Teme, ili u debati teze o kojima se debatuje, od posebnog su značaja kako za pojedinca, tako i za čitav svijet. Da li zaposleni u prosvjeti i zdravstvu treba da imaju pravo na štrajk, da li je naš odnos prema životinjama licemjeran, da li *online* škola utiče na mentalno zdravlje učenika, samo su neke od tema. Čar debate se ogleda u momentima kada vaš tim treba da odbrani stranu date teze sa kojom se ne slaže, a mora da bude dovoljno ubjedljiv. Zato debata i jeste vještina.

Debatni klub naše škole koji predvodi profesor sociologije Mladen Živković, uz pomoć profesorice filozofije Paule Petričević i ove godine se aktivirao i učestvovao na više takmičenja. Prvo takmičenje je bilo televizijskog karaktera u emisiji *Mislionica* koja se prikazivala na RTCG-u. Pored tima koji su sačinjavale učenice četvrtog razreda naše škole:

Danijela Pejaković, Dijana Dobriša i Maja Vulović, učestvovalo je još 15 školskih timova iz Crne Gore. Naš tim je osvojio treće mjesto. Takmičenje je trajalo od septembra do decembra.

Drugo takmičenje održano je u februaru ove godine u Budvi, pod nazivom *Budva Open*, a naša Gimnazija je imala zapaženo učešće. Školu su predstavljala tri tima debatera. Prvi tim je bio u sastavu: Dijana Dobriša, Danijela Pejaković i Maja Vulović, drugi tim su činile Vasilisa Rašović, Olga Đukanović i Bojana Jovanović, a treći: Marina Milošević, Vanja Vukašinović i Milan Nikaljević. Od preko 40 debatera, Dijana Dobriša se istakla kao deveti najbolji.

Drago nam je da kultura debatovanja nastavlja da se njeguje u našoj školi i da je prepoznata njena vrijednost za sve nas.

Maja Vulović, IV razred

Prva nagrada na konkursu „Kina kao inspiracija”

Nera Franović, III razred

MUZIKA – OAZA MIRA

Muzika nije u notama, već u tišini između njih

Muzika je intenzivno prisutna u našim životima, bilo da je slušamo u svojoj sobi, u kafeu u kojem najčešće izlazimo, na koncertima klasične ili pop muzike, ili nam često para uši u gradskom prevozu. Prilično veliki broj srednjoškolaca u mom okruženju je završio nižu muzičku školu, a neki su nastavili da pohađaju srednju i postanu muzički izvođači. Iako sam samo jednu godinu svirao klarinet, uvijek su me intrigirali oni vršnjaci koji su pravi virtuozi na violini, gitari, klaviru, pa sam odlučio da ih pitam što ih je toliko vezalo za muziku i kako sa njom žive.

Naravno, potrebno je bilo i mišljenje stručnih lica, nastavnika koji prate rad i talentovanih i netaalentovanih učenika, ali i psihologa koji će nam potvrditi da se muzikom liječi duša i da ona može postati naša oaza mira.

Carla Gjurgjevica, maturanta Muzičke škole u Tivtu, sa odsjeka za klavir, svakako je najbolje slušati kako svira, ali je ovo bila prilika da ga pitamo što mu muzika znači i koliko će je biti u budućnosti u njegovom životu.

Otkrio nam je da najveći dio dana provodi družeći se sa muzikom i uživa u onome što radi. Postavio je sebi visoke ciljeve koji mu daju motivaciju da uporno vježba i pokuša da ih ispuni. Pitali smo ga da li u brojnim kompozicijama koje svira i sluša, pronalazi neki vid spasa od stvarnosti, od sopstvenih emocija, a on je odgovorio da se svirajući opušta i približava sebi, što mu daje snagu da se suoči sa izazovima života. Otkrio nam je da je klavir sastavni dio njegovog života već jedanaest godina i da ga je zavolio od prvog dana. Najviše ga ispunjava kada nakon mnogo uloženog truda i vremena provedenog u vježbanju, dobije iskreni aplauz publike i pohvale koje potvrđuju da ono za što se svakodnevno žrtvuje, nije uzaludno.

Zanimalo nas je da li ima namjeru da i sam nešto komponuje, ali je rekao da mu ta ideja nije trenutno u prvom planu, da za komponovanje treba imati dara i iskustva. Carlo je otkrio da voli Šopenove kompozicije jer je, po njegovom mišljenju, Šopen prenio najdublje emocije u svoje kompozicije. Kada bi morao da odabere omiljenu kompoziciju, teško bi se odlučio. S obzirom da svira samo klasičnu muziku, izdvojio je kompozicije: *Liebestraum* Franca Lista, *Drugi koncert* Rahmanjinova, Šopenovi *Nokturno u c-molu*. Pored kompozicija, među omiljenima su mu kompozitori i nama poznati: Bah, Mocart, Betoven, Šuman, Šubert koje sluša u slobodno vrijeme ili svira neku njihovu kompoziciju.

CARLO GJURGJEVIC

Carlo je rođen 28.07.2004. godine i od ranog djetinjstva pokazivao je interesovanje za muziku.

Već sa pet godina polazi u pripremni razred osnovne muzičke škole "Vida Matjan" u Kotoru. Sa šest godina počinje da svira klavir u klasi prof. Danijele Filipović, pa nastavlja kod prof. Jelene Gobović i Nataše Tomović. Nakon završenog 6. razreda niže muzičke, prelazi u Muzičku školu u Tivtu, gdje u klasi prof. Oleksija Molčanova, ove godine završava 4. razred srednje škole. Osvojio je mnogobrojne prve nagrade u Crnoj Gori, Italiji, Ukrajini, Srbiji i na raznim internacionalnim takmičenjima.

MUZIKA - OAZA MIRA

Muzika nije u notama, već u tišini između njih

Uticaju muzike na srednjoškolce, posebno one koji pohađaju muzičku školu, razgovarali smo i sa profesoricom muzičke umjetnosti Dijanom Pejović. Ona smatra da sve što djeca nauče u muzičkoj školi, može da im pomogne u razvoju mišljenja, mašte, kreativnosti, samopouzdanja i samostalnosti. Kao prepreku, izdvojila je činjenicu da roditelji koji upisuju djecu u muzičku školu, često imaju prevelika očekivanja koja mogu negativno uticati na psihu djeteta. Tražili smo od profesorice da se kritički osvrne na muziku koju omladina danas sluša i preporučiti neke izvođače. Rekla nam je da su muzički pravci u današnje vrijeme poprilično raznovrsni i da uticaj na ono što mladi danas slušaju, prvenstveno ima muzika iz kafića i medija. Ipak, rekla je da vjeruje da pojedini mladi ljudi mogu da se odupru lošem uticaju i pronađu zvuk koji je kvalitetan, a istovremeno prija njima samima. Na pitanje može li da nam preporuči neke izvođače,

rekla je da smatra da ne postoji muzika koju treba preporučivati, već treba poslušati raznovrsne žanrove i otkriti ono što prija nama samima.

Profesorica vjeruje da muzika zaista može pomoći u dostizanju mentalnog i duhovnog sklada i da je naučno dokazano da slušanje klasične muzike povećava koncentraciju kada nešto naporno radimo.

“Muzika ima ogromnu moć koja često mijenja atmosferu, osjećanja i doživljaj nečega. To nam može biti od velike pomoći u svakodnevnom životu.” Kao preporuku svim čitaocima, profesorica je dala da na platformama kao što je YouTube, potražimo kompilacije izvođača i raznih melodija koje su ocijenjene kao povoljni zvuci za različite svakodnevne aktivnosti.

O muzici smo razgovarali i sa profesoricom psihologije Lidijom Begović, koja nam je otkrila da muzika ne služi samo za razonodu, opuštanje i zabavu već se putem nje razvijaju verbalne, logičke, memorijske sposobnosti, izražavaju emocije i lakše komunicira sa ljudima koji imaju slična interesovanja. Muzika može da se koristi i u medicinske svrhe i samim tim nastaje pojam muzikoterapije. Utiče na depresiju, tugu, na razdražljivost, ali se mogu probuditi agresivnost i negativne forme ponašanja u odnosu na modele koje biramo, preko vrste muzike koju slušamo i preko izbora izvođača. Tako negujemo ne samo muzički ukus već i stil ponašanja.

Što se uticaja muzike na naša sjećanja tiče,

profesorica nam je rekla da može doći do jedne pojave da se prisjetimo potisnutih sjećanja ako uspijemo da asociiramo neku određenu pjesmu, riječi, melodiju, žanr sa određenom situacijom u kojoj smo je slušali i da je ova pojava najizraženija kod tinejdžera, a predstavlja svojevrsnu katarzu... Saznali smo i da različiti pravci u muzici izazivaju različita osjećanja. Ako želimo da se opustimo, treba slušati laganu muziku, balade, bluz, klasičnu muziku, a ako želimo da se oslobodimo stresa treba da slušamo muziku uz koju možemo plesati i tako izbaciti dio

negativnih osjećanja. Ako hoćemo da se ponašamo nekonvencionalno i oslobodimo sebe kočnica, treba slušati rok i hevi metal. Istraživanja su pokazala da beba u utrobi majke može osjetiti muziku koju majka sluša i da se u odnosu na to kod nje prepoznaju opuštenost i smirenost, ili razdražljivost ukoliko majka sluša muziku sa brzim ritmom.

Muzika može da utiče i na sistem vrijednosti kod omladine, u negativnom smislu. To se dešava kada se bira muzika koja nema umjetničku vrijednost, a koju izvode muzičari koji potenciraju seksualne adute, šalju poruke mladima da se i oni ponašaju kao zvijezde, biraju garderobu sličnu njihovoj, žele da plastičnim operacijama što više liče na njih, podižu nivo raspoloženja vještačkim putem konzumirajući alkohol i narkotike. Uz takvu muziku se promovise nasilje kao poželjan oblik ponašanja. Te poruke nalazimo i u tekstovima i u melodiji.

S obzirom da su jedan od faktora socijalizacije mediji, društvene mreže preko kojih se direktno utiče na formiranje ličnosti svakog pojedinca, neophodno je pojačati kontrolu sadržaja koji se emituju, a dostupni su mladim ljudima, kako bi izgradili pravi muzički ukus, odnos prema umjetnosti, a lako prepoznali sadržaje koji štete omladini, a posredno neguju negativne društvene vrijednosti. S obzirom da smo konformistična bića, uniformnost u ponašanju, pa i u slušanju muzike, je put da obezbijedimo sebi mjesto u društvu. Zato je muzika duševna hrana, bjekstvo od tuge i samoće, zdrava navika, ako naučimo kako da je izaberemo i konzumiramo.

Viktor Brkanović, II razred

KAKO PRIĆI INTROVERTNIM VRŠNJACIMA?

Jedan od pojmova koji se često čuje u svakodnevnom govoru zahvaljujući rasprostranjenosti popularne psihologije je introverzija i njoj suprotna ekstroverzija. Nažalost, popularna psihologija često daje pogrešnu sliku o ovim pojavama. Zadatak ovog članka je da razbije neke od najčešćih zabluda u vezi introverzije, ali i da pruži praktično primenljive savete za društvenu interakciju sa introvertnim osobama - u našem slučaju, vršnjacima.

Prvo, malo teorije. Pojmove introverzije i ekstroverzije je u psihologiju uveo Karl Gustav Jung, učenik čuvenog Sigmunda Frojda i pripadnik psihoanalitičkog pravca. Naime, Jung je tvrdio da postoje dva tipa ličnosti, zavisno od orijentacije libida: oni usmereni ka spoljašnjem (ekstrovertni) i oni usmereni ka unutrašnjem svetu (introvertni). Prema Jungu, introvertne su

one osobe koje uživaju u vremenu koje provode same. Oni su uzdržani, oprezni i povučeni, pažljivije donose bitne odluke i u proseku su bolje upoznati sa odlikama svoje ličnosti. Ako se i nađu u društvu, uglavnom će slušati druge, umesto da pričaju. Bitno je napomenuti da su idealni primeri ovog tipa ličnosti veoma retki, a sam Jung je rekao da kada bi neko bio čisti tip "takav čovek bi se nalazio u duševnoj bolnici." Zato je bolje posmatrati introverziju i ekstroverziju kao spektar, na kom su pojedinci bliži jednom ili drugom kraju ili čak sredini (ambiverzija).

Prelazimo na česte zablude. Ubedljivo najčešća zabluda je da su introvertni ljudi stidljivi, ili u ekstremnim slučajevima, asocijalni, sebični i nepristojni. Glavna razlika između introverzije i pojava poput stidljivosti ili socijalne fobije je njihov uzrok. Introvertnoj osobi samoća prija, ali to ne znači da su društvene prilike za nju neprijatne ili nešto što izaziva nervozu. Drugim rečima, samo zato što u proseku više vole da se osame, ne znači da mrze interakciju sa drugim ljudima, niti da žele uvek da budu sami. S druge strane, neko ko ima socijalnu fobiju, teoretski bi mogao biti ekstrovertan i veoma druželjubiv, ali mu u tome smeta njegov anksiozni poremećaj. Drugi stereotipi u vezi introvertnog tipa ličnosti su:

- izraženi pesimizam,
- izražavanje emocija malim intenzitetom,
- nedostatak motivacije i sl.

Ukratko, pesimizam nema veze za orijentacijom libida, to je često trenutno, promenljivo stanje koje više zavisi od situacije pojedinca, nego od njega samog. Intenzitet kojim se emocije izražavaju je takođe skoro potpuno nepovezan, već više zavisi od genetički uslovljenog temperamenta.

Konačno, vreme je da se zapitamo kako ovo znanje primeniti na stvarne situacije iz života, kako je najbolje prići introvertnim ljudima? Pre svega, treba obratiti pažnju na okolinu. Kao što smo već napomenuli, mesta sa velikim brojem ljudi nisu idealna, jer će introvertna osoba u takvim situacijama verovatno malo pričati. Previše stimulacije, poput buke ili neke zahtevne aktivnosti, takođe nije idealno, jer im može zasmetati ili skrenuti pažnju. Zanimljiva mogućnost su društveni mediji ili elektronska komunikacija uopšte. Tim putem je lako ostvariti direktnu, neometanu komunikaciju i istovremeno izbeći dosta otežavajućih okolnosti koje se javljaju kod razgovora uživo. Što se tiče

razgovora, generalno je bolje pričati o jednoj konkretnoj temi, posebno ako je od značaja za sagovornika (hobiji ili druga interesovanja su bolji od ličnih pitanja, zbog gore navedene uzdržanosti i zatvorenosti). To ne znači da su ćaskanje ili razgovori na više tema nemogući, ali obično su manje zanimljivi. Takođe, sposobnost slušanja je vrlo bitna. Razgovor je za neke već dovoljno naporan, a još više ako ne postoji dobar, smislen dijalog. Evo i jedan savet iz ličnog iskustva. Introvertne osobe će često formirati manje grupe užih prijatelja. Ako je cilj da upoznamo introvertnu osobu, uraditi to preko njenih prijatelja nije loša ideja.

Naravno, ovi saveti nisu univerzalni, pošto je svaki čovek zasebna individualnost. Najvažnije je ponašati se prirodno, biti ljubazan i pokazati poštovanje i razumevanje prema drugoj osobi. Čak iako ne steknete doživotnog prijatelja, sigurno ćete steći neka zanimljiva iskustva.

Vasilije Vuksanović, IV razred

ISPOVIJEST MIMA IVANOVIĆ

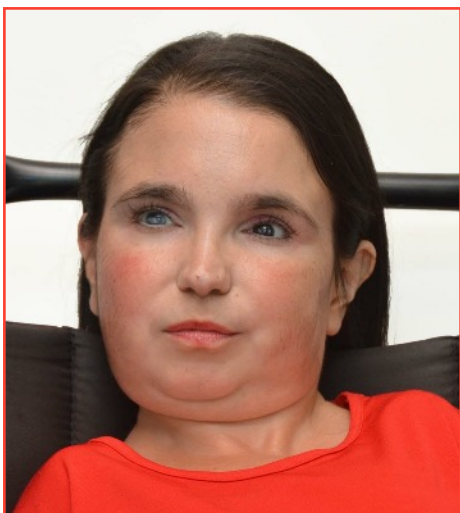
Koliko god da mi je vremena ostalo, ja te godine hoću da provedem kako ja želim, i hoću da živim

Lica sa posebnim potrebama ne bi uopšte trebalo da se tako nazivaju, jer oni samo neke stvari rade na drugačiji način, a nemaju posebne potrebe

Kada je najavljeno da će se u našoj školi održati radionice Inicijative mladih za osobe sa invaliditetom Boke, učenici koji su volontirali u različitim humanitarnim organizacijama prvi su se prijavili da učestvuju, želeći da malo više saznaju o tome kako prići ovim licima, kako im pomoći i olakšati im svakodnevni život.

Mima Ivanović je mnoge prisutne iznenadila svojim dolaskom i iskrenom pričom. Očekivali smo stereotipno predavanje koje ponekad zna biti nepotrebno dugotrajno i suvoparno, a dobili životnu lekciju o tome koliko je život vrijedan i zašto ga treba cijeniti.

Ispoviješću o svom životu, Mima je spremna da sruši sve tabue vezane za život i način razmišljanja osoba sa invaliditetom koje, naizgled, mogu manje nego mi. Pokrenuti njenom nesvakidašnjom pričom, zamolili smo je da ispriča nešto o sebi za školski list "Eho".

Mima Ivanović je rođena 9. maja 1990. godine u Kotoru. Sa nepune tri godine razboljela se od hroničnog juvenilnog artritisa. To je autoimunološko reumatsko oboljenje koje je u njenom slučaju zahvatilo sve zglobove - hronična upala koja uzrokuje deformitete. Zbog jake terapije, došlo je do visokog stepena osteoporoze. Njen oblik artritisa ostavio je posljedice na očima, ali zbog dioptrije i komplikacija koje su se dalje javljale, bila je primorana da se oslanja na druga čula.

Mima je još od djetinjstva postala svjesna svojih drugačijih potreba i mučilo je razmišljanje da je problem u njoj jer joj se uvijek moralo nešto dodatno obezbijediti. U tako ranoj fazi života, umjesto da bude bezbrižno dijete, osjećala je stalan teret krivice. U vrtiću je još mogla da se kreće, međutim jako teško. Još od tada, susretala se sa ruganjem od strane vršnjaka, ali ni u jednom momentu se nije osjetila uvrijeđenom, već drugačijom.

Kada je došlo vrijeme za upis u prvi razred, činjenica da će možda ići u posebnu školu u koju idu ostala djeca koja ne vide dobro ili ne mogu da se kreću, da će biti među nepoznatim ljudima, daleko od kuće, Mimi je djelovala zastrašujuće. Zahvaljujući upornosti majke, izbjegla je internatski način školovanja u koji se smještaju djeca sa invaliditetom.

Kako će odraditi test, kako će pisati, bila su samo neka od mnogobrojnih pitanja sa kojima se susretala, pored svih problema.

"Nosila sam naočare koje su bile kao dno od tegle", rekla nam je Mima kroz osmijeh, prisjećajući se na koje je sve načine pratila nastavu. Tokom prvog razreda, dok je radila zadatak isto kao i ostali učenici, vidjela je kako jedno dijete upire prst u nju. Od tog momenta je znala da će cijelog života objašnjavati ljudima šta radi i na koji način. Iako su ljudi, naizgled, svi isti, svaki čovjek je po nekim osobinama poseban. To je suština ljepote različitosti, kazala nam je Mima.

Lica sa posebnim potrebama ne bi uopšte trebalo da se tako nazivaju, jer oni samo neke stvari rade na drugačiji način, a nemaju posebne potrebe. Mima želi da hoda kao i mi, da se obrazuje, voli da čita knjige i provodi vrijeme s prijateljima, ali joj je za sve to potrebna podrška drugih. Ovaj naziv se zadržao jer ljudi, obično, nemaju sluha za različitosti. Raditi sa osobama sa invaliditetom nije lako, ali se upravo tada, oni koji su često potcijenjeni i *a priori* lišeni poštovanja, mogu osjetiti dostojanstveno.

Kada je Mima upisala Gimnaziju u Kotoru, trebalo je da pohađa školu vanredno, što bi je ponovo dovelo u situaciju da bude uskraćena za druženje sa vršnjacima i obrazovanje koje se za druge podrazumijevalo. Pored velike želje da ide u školu, uz pomoć drugova koji su je nosili uz stepenice svakog dana, uspjevala je da svakoga dana prati nastavu.

"Situacije iz škole su nešto što se ne zaboravlja. Redovno kada su se davale ocjene, moralo je troje da me vodi 15 minuta ranije, jer bi mi se iznenada javili bolovi", rekla je Mima, prisjećajući se školskih dana sa osmijehom.

Tokom osnovne škole shvatila je da može da postigne odličan uspjeh, iako ne može da uradi sve što i njeni vršnjaci. Davala je sve od sebe da ima samo petice. Tako je kompenzovala osjećaj niže vrijednosti, osjećaj krivice, i pokušavala da sebi i drugima pokaže da zaista vrijedi.

Početak puberteta skoro svaka mlada osoba prolazi kroz period prvih zaljublivanja i simpatija.

"Imam krive noge, ne vidim dobro, zašto bi mene neko pogledao pored neke druge koja je ljepša?", pitala se Mima. Konstantno je sebi postavljala pitanja: "Bože, zašto ja? Jesam li baš ja morala da se razbolim?"

Međutim, razmišljajući stalno o tome, zaključila je da nije ništa bolja od ostalih da bi je ta mogućnost zaobišla. Vremenom je shvatala da nekome ko će je zaista zavoljeti, neće predstavljati prepreku nijedan od njenih problema, pa ni njeno tijelo čiji izgled u životu svakog čovjeka može da se promijeni u roku od jedne sekunde.

Drugari koji su se trudili da se druže sa njom kada je to bilo moguće, pokazali su joj da zaista jeste vrijedna, da zaslužuje ljubav, da nije teret i da im je stalo do nje. Prilagođavanje njoj nikada nisu smatrali komplikovanim, iako je ona na sebe uvijek gledala kao na teret. Mima je tada shvatila da jeste drugačija, ali je ta različitost dio nje i uvijek se mora izdići iznad ograničenja sa kojima se susreće.

Nepoznavanje različitosti ili strah kako da priđemo osobama sa invaliditetom, a da ih ne povrijedimo, najčešće dovode do pogrešnog koraka. Kao i svi ljudi, oni od nas očekuju prirodno ponašanje kako bi se mogli osjetiti slobodnima.

Kako Mima kaže, nikada se ne treba ustručavati da se obratimo osobi sa invaliditetom, niti se osjećati krivim ako ona to shvati kao sažaljenje, jer je sve bilo iz dobre namjere. I osobe sa invalidite-

tom nekada znaju da budu neprijatne, ali ne zbog ostalih, već zato što se stalno nose sa izazovom prihvatanja sopstvene različitosti.

Upisom na pravni fakultet, Mima je htjela da doprinese promjeni društva, da pomogne ljudima sličnim i različitim od sebe, da dočara drugima kako izgleda svijet iz njenog ugla, ali i da uči da ga posmatra iz uglova drugih. Znala je da u budućnosti želi da pomaže drugima da prihvate sebe i da je proces nalaženja ljubavi, njegovanja sebe, zahvalnosti prema svemu što nam život donosi, shvatanja svojih vrijednosti, nešto kroz što svi prolazimo. Na ljubav prema životu kasnije često zaboravimo i moramo ponovo da je stičemo. Čak i osobe koje su potpuno zdrave, nekada imaju problem sa prihvatanjem sebe.

"Srećom, čitava situacija mi je dala priliku da se rano počnem baviti ključnim pitanjima smisla i vrijednosti života, onoga što je cilj svega. Razmišljanja koja su me tada mučila i natjerala da se kidam u sebi, ne treba da budu samo moja privatnost, već želim da ih podijelim sa drugima koji taj put tek treba da započnu, ili nikako da ga završe", rekla je Mima. Ona je prihvatila sebe kroz ljude koji su je gledali kao potpuno normalnu osobu, a ne kao na teret. Čovjek najbolje prihvati sebe kada vidi kako ga drugi posmatraju.

Kada je upisala fakultet, cilj joj je bio da dobije desetke i ostvari pravo na stipendiju, a samim tim i obezbijedi sebi samostalnost. Mima je kao i svaki student htjela da ima svoju slobodu, da ide na žurke i pjeva, zaspi u 5 ujutro i probudi se u 7, osjeti ljepotu studentskog života. Puno joj je značila psihološka podrška koju je dobijala. I pored roditeljske brige da će joj pomoć drugih biti neophodna, izborila se za svoju samostalnost. Kada roditelji pomisle na odvajanje od svoje djece sa invaliditetom, doživljavaju to kao gubljenje jednog dijela sebe. Veliki dio života imali su ulogu da im budu podrška.

Za njih je zastrašujuća činjenica da puste djecu koja ništa ne mogu da rade bez njih, da se odvoje. Pored invaliditeta, Mima je imala i artritis, pa se njena majka bojala da će joj ugroziti život ako je pusti na fakultet. Prosječni vijek ljudi sa ovim oblikom distrofije je 35 godina.

"Koliko god da mi je vremena ostalo, ja te godine hoću da provedem kako ja želim, i hoću da živim" rekla nam je Mima. Tokom odrastanja imala je podršku mnogih ljudi koji su je podstakli da i ona drugima bude podrška. Po završetku pravnog fakulteta, dobila je stipendiju za postdiplomske studije. To je doživjela kao priliku da vidi kakav je sistem u Americi gdje su najviše uvažena prava osoba sa invaliditetom. Shvatila je da postoji razlika u pristupu i da je ključno pružiti podršku porodicama, pogotovo toj djeci koja bi se vremenom, ako je to moguće, osposobila za samostalan život.

Čovjeka u životu održavaju snaga duha, ljubav prema životu, vjera u sebe, a takođe i spremnost da pomogne drugim ljudima. Prihvatanje sebe je izuzetno važno za sve nas (naročito u tinejdžerskim godinama), a ako se budemo vodili Miminim primjerom, možemo samo postati svjesniji koliko je važno da dobijemo tu bitku.

Srećni ljudi su oni koji u životu nemaju sve najbolje, ali iz svake situacije uspiju to da izvuku. Mima, kao i ostale osobe sa invaliditetom, govori ljubazno i voli velikodušno.

Ana Kovač, IV razred

Mostar

Važiš za grad sa dušom,
u tebi prepliću se kulture svijeta,
čuvari tvojih mostova jesu
posebni ljudi čudnoga leta.

Rijekama tvojim,
mostovi se diče,
u plavilu njihovom,
misli nam se gube,
pred prizorom u kom
nebesa nježno zemlju ljube.

Pružajući obje ruke,
idem u korak s njima,
oblacima u kojima
svaka ptica kuću ima.

Ovdje je rođen Šantić,
i njegove: Zorka, Anka i Emina.
Ovdje je pisao o ljubavi tužnoj,
u njegovom „hladu od jasmína.“

U središtu, velegrada,
Stari most dane broji,
gledajući ka Neretvi,
ponosno, gordo stoji.

Grade vinograda,
pun sokaka i kasaba
koje su sve tvoje tajne krile,
ostaćeš zauvijek preteča poezije.

Stvorio si pisce i junake,
začarao hrabra srca,
upoznao suparnike,
otpratio svakog borca.

Dočekaš tužnu jesen,
oštru zimu i proljeće,
pa ostao opet snažan i lijep
za svaku pticu koja slijeće.

U tebi utkana je, dragi Mostaru,
iskrena ljubav, suza i tuga,
zbog toga si izvor snage i moći,
i mjesto sastanaka brata i druga.

Nikola Kovač, I razred

Šantićeva sudba

Sanjao sam da mi je kod mostarske Luke,
veliki Šantić pružio ruke.
Tu na jugu velikoga grada,
u parku mu lik počiva,
a pjesma svuda vlada.

Onda mi je tako dalek,
najedanput priš o bliže.
Da l je san ili java?
Da l to meni pismo stiže?
I pojavi se krupna suza u oku...
Pa on je napisao čuvenu „Boku”.

Inspirisala je velikana,
sloboda Boke i pređašnji lanci,
inspirisali ga ljubav i Mostar,
poznati ljudi i neuki stranci.

Sudili su ne poznavajući,
Šantićeve boli i tuge,
bijeg od bolesti pronalazio je
kroz stihove i rime duge.

Prkosio je vremenu
između dva vijeka,
ne bi li u duši za sebe i druge,
pronašao kap istinskoga lijeka.

On, jedan od rijetkih,
koji nije pripadao nikome,
a pripao je svima,
valjda se ponosi svaki čovjek,
koji neku njegovu pjesmu ima.

Zatočenik svojih misli,
optuženik, kome sude,
prije svega tvorac pjesme,
svog zavičaja, rodne grude...

Jer nema nigdje takvih bašti,
takvih behara i šadrvana,
nema nigdje takvih ljubavi
i takvih čežnjivih rana.

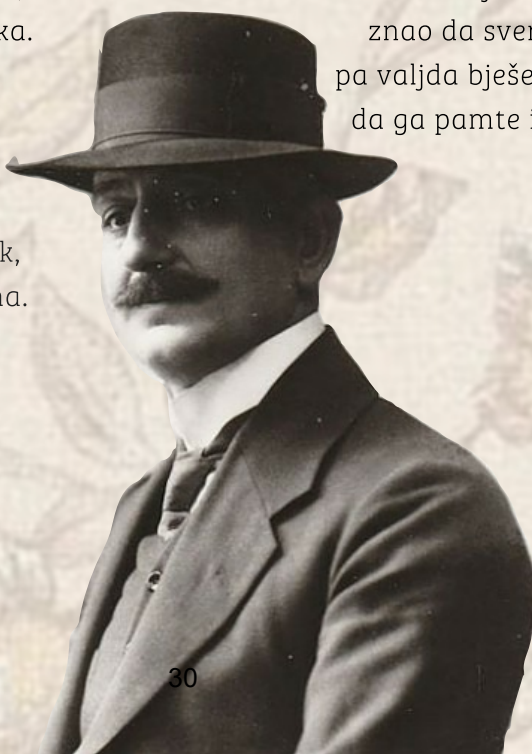
Nema više ni Emine
i posmatranja iz prikrajka,
shvatio je davno Šantić,
da je život tužna bajka.

A ostale su iza njega,
ljepote rodnoga kraja,
ostale gospođice, pjesme i suze,
sva Mostarska pjesma i raja.

Ostali potoci, časovi pozni,
vrbe i pod njima ljeta,
samo Šantić negdje daleko,
nebeskim stazama šeta.

A znao je i on za sudbu,
znao da svemu neko sudi,
pa valjda bješe tako dosuđeno,
da ga pamte i pominju ljudi.

Nikola Kovač, I razred

VJEČNOST TRENUTKA

Pitka voda čovječijeg
imena,
ostala je zamućena u sjećanju
gdje počivaju prostrte
samoće,
ogoljeli perivoji drveća,
na vjetrometini...
Svi čekaju da se otvori nebo,
da Riječ Tijelom postane,
pa neka je i samo odabrani
razumiju.

Srce zasuto kamenjem
krvari polako,
kao da ističe pješčani sat,
prosuta zvjezdana prašina
na nebu ostavlja trag.

Kada smo govorili
niko nas nije slušao,
kada ćutimo,
ugasili smo se za vječnost.
Žeđ narasta...

A izgleda tako dobro i
logično, biti
daleko,
na pristojnoj distanci
od ljubavi,
od radosti,
od snova.

Niko nikoga ne čuje,
niko nikoga ne vidi!
U grlu se rađaju zvonke
pjesme,
sviraju Božije trube,
grgolji pitka voda...

Sterilno ozbiljni „mudraci“,
isukani poput mača,
iskovani,
izoštreni,
probadaju nebo,
presijecaju vrijeme i prostor,
polove ga i
drže na pristojnoj distanci
od ljubavi,
od radosti,
od snova.

Prosuta zvjezdana prašina
pada,
ali je niko ne vidi!
Prolama se nebo,
gori kao ludo
i željna kiša počinje.
Zemlja može još da
nazdravi
što Bog postoji...

otvaraju se usta da osjete
živi ukus,
da ne zamru,
da se ne osuše.
Kiša ljubavi pada na
Zemlju,
ptice lete zajedno,
pa makar im bilo i posljednji
put...

To je vječnost trenutka,
bez pristojne distance!

prof. Sonja Golub-Klenak

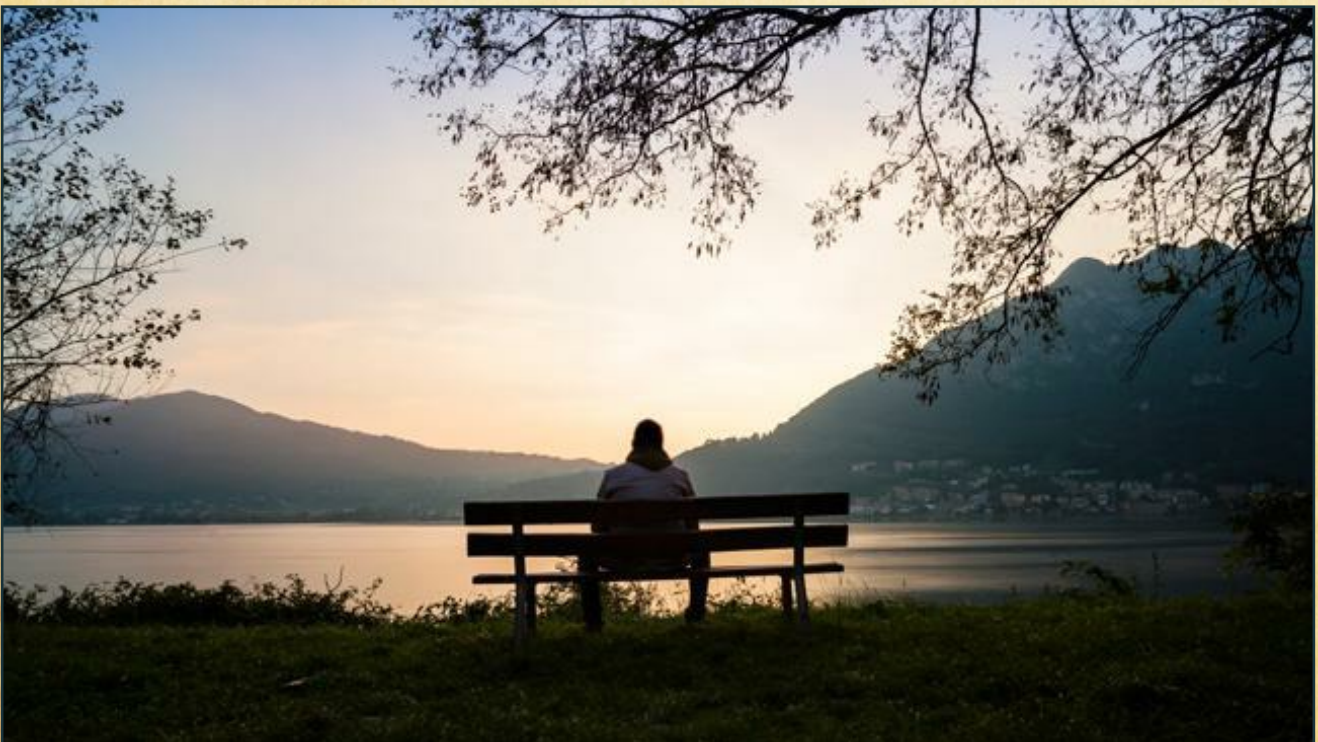
Treća nagrada 2. BLESKA - Odras profesora srednjih škola u "Ogledalu"

POTPIS

Dok se nad umornim gradom spušta prvi večernji suton, kolona automobila, poput rijeke, teče glavnom gradskom magistralom. Još jedan dan je na izmaku. Svi žure kući. Uskoro će policijski čas, mada nam to više ništa i ne znači. Nestala je potreba za večernjom šetnjom sa prijateljima. Postalo je normalno da nas prvi sumrak odvuče kućama. Zavučemo se, poput miševa u svoje rupice, zaključamo vrata i kapiju i tako učaureni nastavljamo život, daleko od ljudi. Ne mogu a da se ne zapitam koja nas to sila vuče, dok vrijeme neprestano teče i opominje da se borimo. Živimo li ili preživljavamo od danas do sutra? Izađemo u grad, samo kada nas računici za struju opominju, pa onako usput prošetamo. I tada jedva izgovorimo "dobar dan" onoj dobrodušnoj starici na pijaci, koja svakog kupca sa osmijehom dočeka i počasti. Zašto smo uskraćeni za ono malo empatije prema drugima?

Da li se sa njom rađamo ili je to nešto što stičemo? Kako nas to život stavlja u različite kalupe? Koliko možemo biti drugačiji, sažaljivi, bahati, gordi, nezahvalni i samoživi? Zašto se konstantno žalimo i zašto nam sve smeta? Tražimo neku savršenost, koja ne postoji. Često smo nezadovoljni i ne znamo šta hoćemo. I dok tako manipuliramo drugima, a i sobom, zaboravimo na one najvažnije stvari u životu. Zdravi smo. Djeca odrastaju. Roditelji su nam živi. Baka će uskoro proslaviti 95. rođendan. Dobro je. Još se drži. Sestra je položila najteži ispit na Pravnom fakultetu. Brat se ženi i dobiće bebu. Šta još možemo da poželimo? Mi večeras uživamo u toplini porodičnog doma, grlimo svoje ukućane, a jedna djevojčica je juče izgubila majku i prvi put će zaspati bez priče za laku noć. Neko će noć provesti u jezivoj bolničkoj tišini. Neko se moli za sestriño zdravlje. A jedna majka da se

njeno čedo izljujeći od teške cerebralne paralize. U trenucima najvećeg bola, to krhko biće ne traži ništa. Jedna čašica iskrenog razgovora je i više nego dovoljna. Možemo li to pružiti ljudima koji nam znače? Zašto zatvaramo oči kada smo nekome najpotrebniji? Tada bivamo preopterećeni obavezama, letimo po gradu, ne znamo gdje ćemo prije. A sutra ćemo imati hrabrosti da pozovemo tu istu osobu za koju danas nismo imali ni sat vremena. Nismo se javili na njen propušten poziv. Nismo odgovorili na napisanu poruku. Jesu li to prijatelji? Razmišljam... Da li takve ljude da osudim ili prije da ih žalim? Zašto su postali takvi? Kada? Je li nas ovo virus promijenio ili smo samo vješto pokušavali da sakrijemo drugu stranu ličnosti? Život je karma. Često iznenadi. Trebaće i nama nekad topla riječ, kada zaspimo u suzama. Poželjećemo nekoga da zagrlimo kada budemo bili sami. Hoćemo li imati kome da ispričamo svoju tužnu priču? Ko će nas slušati, kad smo uskraćeni za ono malo naklonosti prema drugima? Zato se probudite. Ovo nije san. Ovo je surova realnost. Svakodnevnica koja se živi. Ne smijemo se navikavati na nju. Hajde da pokažemo svima da nas svjetlost iza tunela

uvijek čeka, a ako je ne vidimo, znači da još nismo došli do kraja.

Pozovite rodbinu. Pozovite prijatelje. Kažite da vam nedostaju. Da ih niste zaboravili. Pomolite se uveče za njihovo zdravlje. Kažite lijepu riječ. Sutra će možda biti kasno. Ispravite učinjene greške ili se bar potrudite. Pružite drugu šansu i onima koji je ne zaslužuju. Oprostite. Volite. Grlite jako i smijte se glasno. Pozovite staru učiteljicu. Razrednog. Profesoricu. Neka vas posjete na fakultetu. Posjetite i vi njih. Ti divni ljudi su ostavili veliki trag u našim životima. Hoćemo li ih zaboraviti? Ja sigurno neću. Pozovite i strinu u inostranstvu. Pitajte kako je nakon teške operacije. Pozovite sestru, koja je daleko i recite da daljina ne znači ništa, jer ste srcima zauvijek povezane. I nikad nemojte zaboraviti one koji više nisu sa nama. Oni nas posmatraju u nekoj drugoj dimenziji, sa nekog drugog, možda ljepšeg, mjesta...

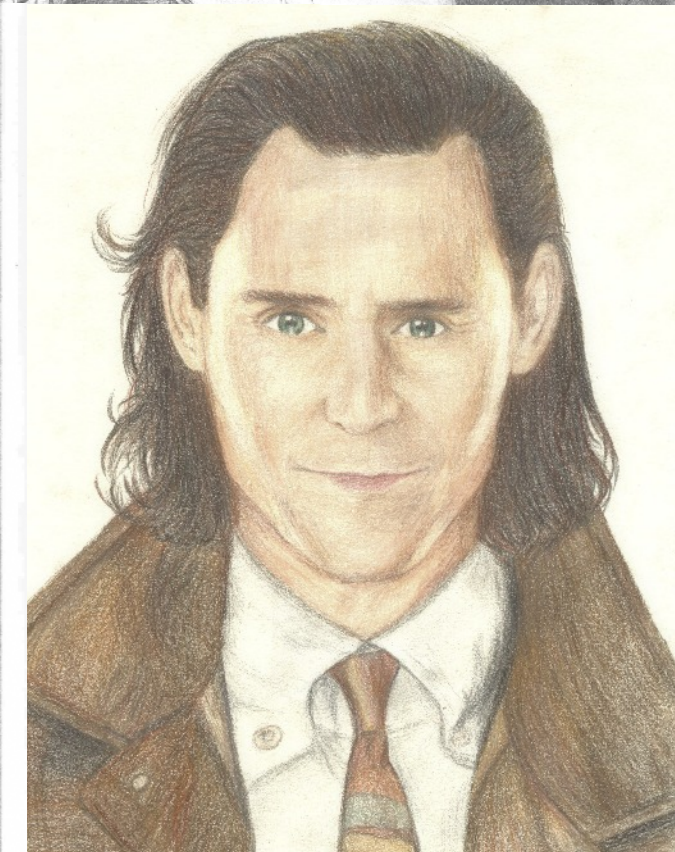
Svakim svojim gestom pišemo stranice života. Svakim svojim gestom ostavljamo svoj lični potpis na sve ono što radimo, izgovaramo, na sve što pomislimo i čega se dotaknemo. Znače, riječ nekad može biti uzrok bezbroj neprospavanih noći... Ja ću danas oprostiti svima koji su me povrijedili. Neću ih osuđivati. Nisam hodala u njihovim cipelama. Ne znam šta sanjaju. Čega se boje? Zato ću veličati život, trud, rad, osmijeh i lijepu riječ. Svako stavlja potpis onako kako smatra da treba. Ja ću svoj ostaviti ovako.

Kristina Kamenarović, IV razred

Mentor: prof. Ljiljana Čolan

*Prva nagrada 6. BEOGRADSKOG

OGLEDANJA

Jovana Stanišić, I razred

Odraz u sedefnom ogledalu

U prostranoj galeriji u centru Peterburga održavana je izložba radova proslavljene umjetnice. Suprotno nepisanim pravilima počela je ujutro na insistiranje autorke koja je tvrdila da će se ljudi tu zadržati do noći. Kako opisati njene radove? „Na zidovima visila su lica. Imaćete osjećaj da vas stalno neko posmatra? Kao prozori iza kojih vire glave.“ Ovi pomalo jezivi komentari bili su naslovnice kritika napisanih toga dana. Umjesto apstrakcija koje bi se mogle očekivati od mlade umjetnice, ljudi su zaticali portrete. Tako realistično urađene da biste pomislili da su fotografije. Ova neobična djela naišla su na oduševljenje posjetilaca. Veliki broj djela za tri prva sata bio je prodat. Njihova mjesta zauzela bi druga.

Od mnoštva svijeta koji se šetao po galeriji izdvajao se jedan mladić od otprilike dvadeset osam godina. Njegove zelene oči gledale su radove sa oduševljenjem. Imao je svijetlo smeđu bujnu kosu. Nosio je veliku kožnu torbu okačenu preko ramena. Preko bijele zgužvane košulje nosio je smeđu tanku jaknu. I pantalone su bile iste boje. Ovaj neobičan izgled upotpunjevale su plave pa-

tike. Dok je razgledao opazi u jednom uglu djevojku u bijeloj košulji, elegantnim tamno plavim pantalonama i crnim čizmama. Sjedjela je na stolici i crtala na papirima koji su joj bili na koljenima. Neka radoznalost privuče ga ka njoj. Stao je iznad nje.

- Izvolite šta vam treba? - reče djevojka ne dižući glavu. Imala je sladak i mio glas, poput dječijeg.

- Samo sam se pitao šta to može biti zanimljivije od ovih slika. I zašto biste sada crtali kada ste došli na izložbu. Kopirate li ove slike?

- A vi ste inspekcija? Nisam znala- odgovori ona i dalje glave uperene u svoj crtež. Onda bolje da dam izvještaj. Crtam zato što mi treba odmor. Ovdje je previše ljudi. A ne znam da li se mogu kopirati sopstveni radovi. Mislim da to nije ilegalno. Poslije ovih riječi naglo ustade i dade mu papir s crtežom.

Pogledao je crtež. Na njemu bio je on kako gleda u jednu od slika. Djelovao je kao fotografija.

-Stanite! - potrča za njom. Ona se kretala nekom nestvarnom brzinom i nije se zaustavljala.

- Niste crtali od dosade već iz potrebe. Zbog samoće. Najteže je kada ste okruženi ljudima, a Vi ste sami.

- U pravu ste - djevojka se okrenu i reče mu strogo. Konačno joj je mogao vidjeti lice. Bijelo lice s rumenim obrazima i usnama koje se razvukoše u jedan prelijepi osmijeh. Oči su joj bile neke neobične plave boje. Bilo joj je dvadeset pet godina. Imala je ravnu crnu kosu do ramena.

- A kako vi to znate? - I vi ste neki usamljeni jadnik?

- Ne, ja sam pisac - reče mladić pružajući joj ruku. - Sergej...

- Jelena - prekinu ga ona. - Znači i pisci isto tako dobro poznaju samoću kao i slikari. Koliko ste napisali knjiga?

- Napisao mnogo, a objavio samo dvije.

- Zašto? Šta je sa ostalima? Loša reakcija čitalaca, nedovoljna finansijska podrška...

- U stvari pisanje je moj drugi posao. Predajem književnost na našem fakultetu. Što se tiče finansijske podrške šta je sa Vama? Prodajete sve svoje slike. Zapali ste u krizu ili..

- To nisu sve moje slike. I meni je ovo drugi posao..

- A koji je prvi? Vi ste profesor likovnog pretpostavljam?

- Profesor - da. Likovnog - ne. Predajem anatomiju. I to na fakultetu. Tada mu pokaza jednu od slika. Na njoj je bila prikazana građa očiju i objašnjenja o svakom dijelu posebno.

Tada se pojavi jedna gospođa. - Koliko je ova? - upita Jelenu.

-To je samo eksponat, nije na prodaju. Trebaće mi za predavanje - dodade uz smijeh.

- Ostao sam bez riječi. Zaista. Spojili ste nespojivo, anatomiju i umjetnost. Pretpostavljam da vas učenici obožavaju. Da li biste mi mogli uraditi neki portret Čehova ili Tostoja? Ali samo spolja, ne zanima me unutrašnja građa. Na ovo se oboje nasmijaše.

- Ne treba se vezivati za stvari - reče ona nekako zamišljeno, gledajući u jednu od svojih slika - sve je prolazno. Čovjek treba da nauči da pušta. Zato ih prodajem.

- Ja se vama zaista divim. Vaše slike su tako žive kao da imaju dušu.

- Pa imaju dio moje - dodade ona

- Samo mi nije jasna jedna stvar... Šta ovo ogledalo radi tu? Tada oboje pogledaše ka zidu na kome je visilo ovalno ogledalo sa izrezbarenim sedefnim okvirom.

- To je jedna neobična priča - reče ona nekako ponosno - o samoći. Mogu je razumjeti samo oni koji su je proživjeli.

- Volio bih je čuti.

- Hoćete reći zapisati. Nestalo vam je inspiracije za knjige.

Njen glas mijenjao je značenje riječi koje bi izgovarala..

-Ne, obećavam. Vašu priču nećete vidjeti na stranicama nijedne knjige. Osim ako po mogućnosti to vi sami ne budete željeli.

Djevojka ga pogleda prodorno, uzdahnu i započe priču...

...Približavao se ogledalu. Jedva je disao od uzbuđenja. Zatvarao je i otvarao oči. Premišljao se da li da pogleda. Strepio je šta bi mogao vidjeti. Vjerujemo u ono što želimo. U neku ruku on je vjerovao u priču o odrazu. Niko to nije znao. Ali on u galeriju nije došao zbog slika kao neki radoznali gledalac, već kao očajni pisac kome se zgadio svoj posao. Koji je počeo da misli da je možda pisanje izvor njegove muke. Bez ideja, inspiracije, želje za životom. Sam kao i svaki umjetnik. Htio je da odustane, da sve ostavi.

Onda je kroz staklo vidio sliku djeteta koje čita knjigu sa istim onim izrazom oduševljenja kao on. Ta slika prizvala ga je da uđe u galeriju. Ovdje je vidio svijet kakav nije znao da postoji, upoznao osobu kakvu nije mogao izmisliti ni u jednoj od svojih knjiga. Ona mu je ispričala priču kao što je sama rekla: „Priču o samoći. Koju mogu razumjeti samo oni koji su je proživjeli.“ Stajao je pred ogledalom, ali zatvorenih očiju. Bilo ga je strah da ih otvori. Polako bi otvorio jedno oko, pa ga brzo zatvorio. Možda bi ga najviše razočaralo da je to obično ogledalo. Skupio je hrabrosti i otvorio oči. Vidio je svoj odraz. Gledao je neko vrijeme u njega. Pravio grimase u nadi da će se nešto desiti. – Ako je ovo zaista ono sedefno ogledalo iz priče onda mi odraz pokazuje baš ono što i treba, mene samog. Bio sam, jesam i ostaću sam – ovo zadnje bilo je izgovoreno sa nekim neobičnim bolom. Najednom pojavi se u uglu ogledala svjetlost. Da li je to bio odsjaj blica fotoaparata ili magija kako je to on vidio? Poslije toga na tom mjestu vidio je odraz Jeleninog lica koja je u ogledalo gledala iz daljine. On se okrenu da vidi da li je to ona zaista. Bila je. Vidio ju je kako mu se smiješi. Odgovorio je takođe osmijehom. Tada se opet okrenuo ka ogledalu. Ispod njega primijetio je zlatnu pločicu na kojoj je bilo izrezbareno:

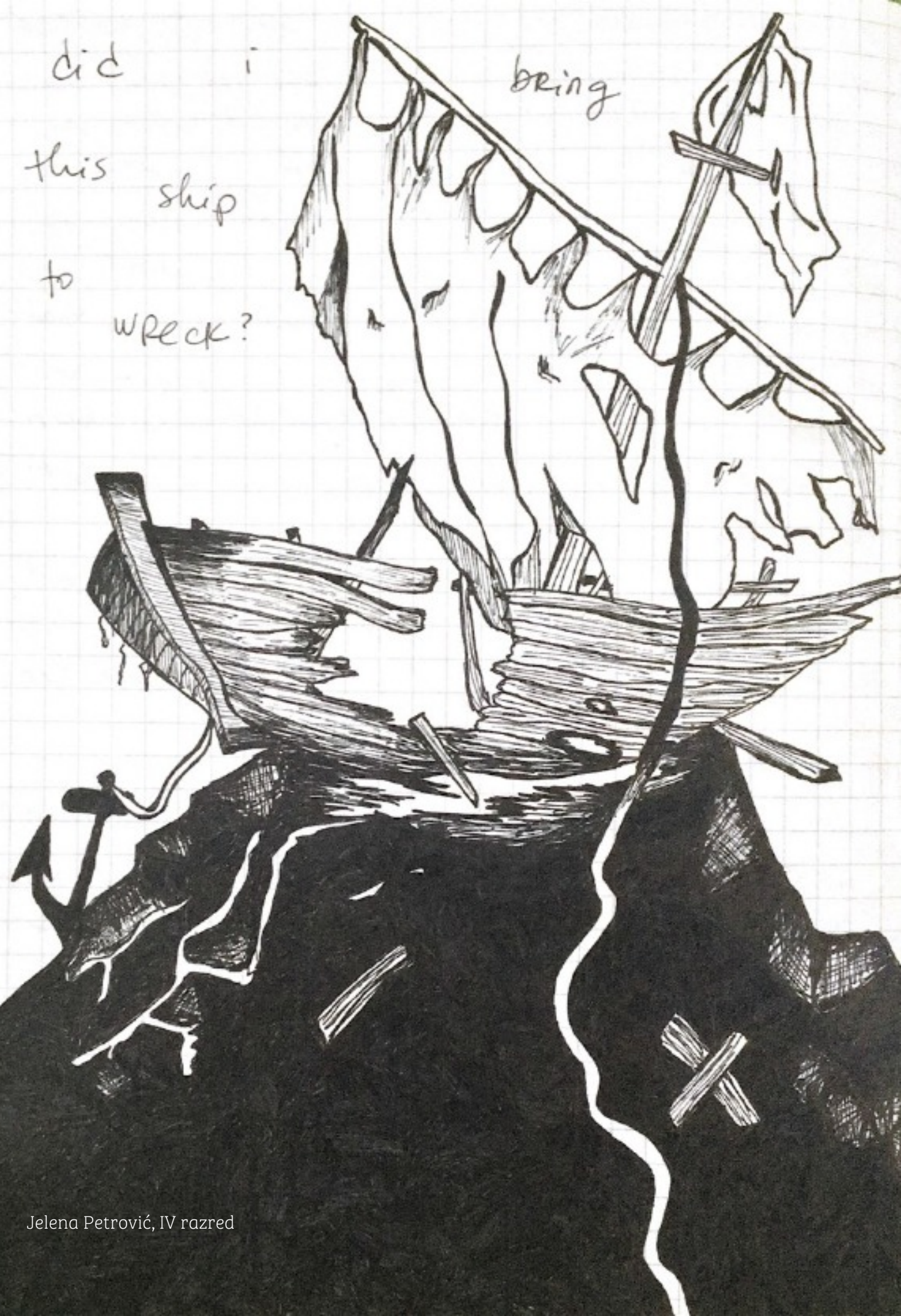
Jelena Lena Svjetlovska

*Umjetnost ne stvara samoću.
Samoća stvara umjetnost.*

Jovana Stanišić, I razred
Mentor: prof. Ljiljana Odža

Učenica je osvojila prvu nagradu na literarnom konkursu „Pišem i stvaram“ u organizaciji Udruženja profesora Crnogorskog- srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti (BIBLIOS)

did i
bring
this ship
to
wreck?

Uticaj trendova na srednjoškolarce

Trendovi su oduvijek predstavljali obrasce ponašanja aktuelne u jednom trenutku, jednom vremenu. Bilo da je riječ o stilu oblačenja, tehnološkim uređajima, stilu života ili hobiju - apsolutno sve može postati trend. Međutim, trendovi su u današnje vrijeme kratkog daha i kao takvi uzimaju danak, ostavljajući velike posljedice na kolektivni duh.

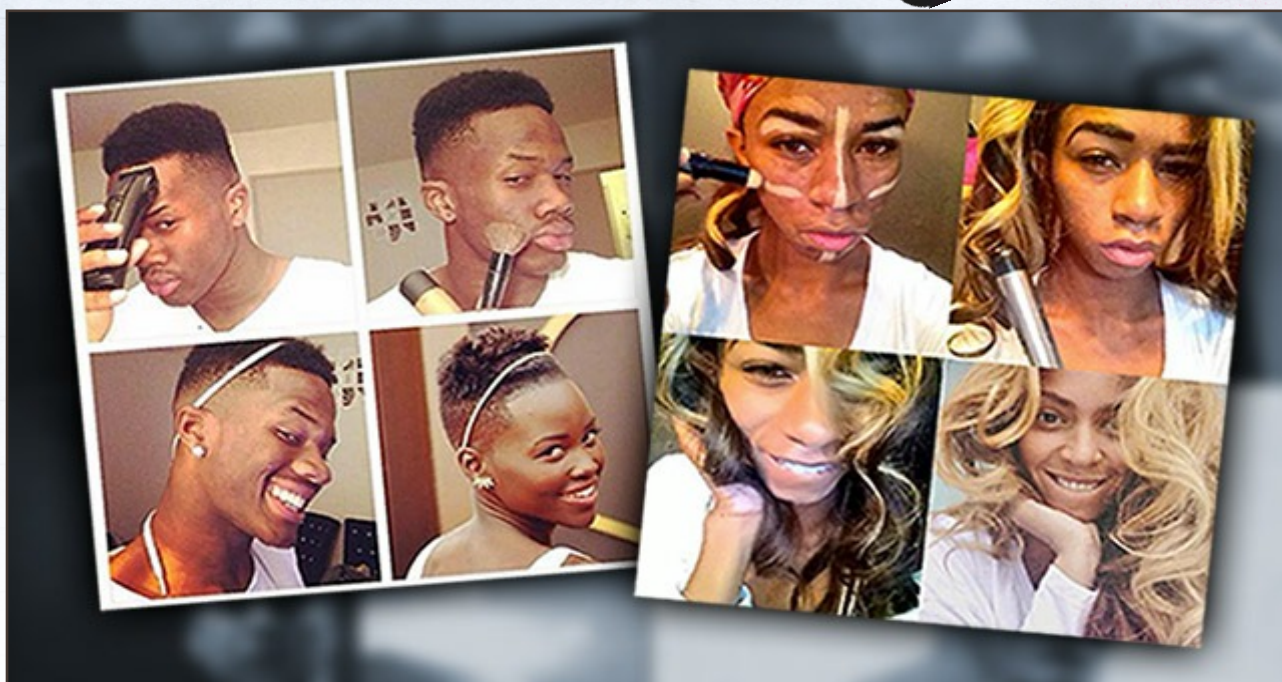
Posljednjih godina, njihov cirkulatorni tok postao je progresivno ubrzaniji i uticajniji. Najveći doprinos tome imaju društvene mreže, tako da nije ni čudo zašto su mladi glavne "žrtve" ovog fenomena. Danas se trendovi šire prvenstveno putem TikToka, Instagrama, Pinteresta i sličnih platformi, i svako ima mogućnost da ih kreira i na taj način postane trendsetter. Tu se i krije značajna razlika u odnosu na ranije decenije kada su definicije modernog postavljale poznate ličnosti i o tome smo čitali u časopisima i magazinima. Ti mediji se po svojoj prirodi ne mogu porediti sa brzinom širenja informacija preko društvenih mreža, gdje jedan viralan post određuje sljedeću in fascinaciju. Za nedjelju dana ono što je trenutno popularno biće zastarjelo,

jer je za to vrijeme već nešto drugo postalo aktuelno na internetu, dok se na ono pređašnje gleda kao na stare vijesti.

Najbolji primjer ovog rapidnog cirkulisanja trendova je modna industrija, u kojoj su ranije postojale dvije nove kolekcije godišnje - jedna za proljeće/ljeto, druga za jesen/zimu. Sada postoje pedeset dvije mikrosezone, što znači da nove kolekcije izlaze svake sedmice.

S obzirom da živimo u kapitalističkom društvu u kojem je suvišna proizvodnja dovedena do apsurdne mjere, logično je da će tome značajno doprinijeti i trendovi. Njihova hiperprodukcija za kratko vrijeme i velika potražnja konzumenata za određenim proizvodima, dovode pretjeranu proizvodnju do kritične tačke. U svemu ovome, i mi smo pod pritiskom da kupujemo više nego što nam je potrebno i tako doprinosimo konzumerističkom funkcionisanju današnjeg društva. Sama proizvodnja u fabrikama nanosi ogromnu ekološku štetu, a ono što se ne kupi i što se odbaci, završi kao otpad koji kontaminira i narušava ekološke sisteme.

Radnici zaposleni u fabrikama gdje se praktikuje masovna proizvodnja, u najvećem broju slučajeva rade prekovremeno, nijesu zaštićeni na radnom mjestu i primaju prihode koji su ispod minimalnih.

Osim što ova pojava ima loš uticaj na klimatske uslove i zdravlje životne sredine, prekomjerna proizvodnja ima i neosporno loš uticaj na psihi mladih. Većina srednjoškolaca želi da se afirmišu u okolini i među vršnjacima (ili da bude prihvaćena od nepoznatih ljudi na internetu), a sudjelovanje u trendovima je brz i efektivan način da se to ostvari. Loša strana ovoga je što takav obrazac ponašanja ne ostavlja prostora mladima da izgrade sopstveni identitet i ukus. Većina njih nesvjesno postaje loša kopija onoga što je u datom trenutku prihvatljivo i poželjno, ili čak konzument onoga što mu je nametnutno i uopšte mu se ne dopada. U ovome se prepoznaje ideja kapitalizma da je nepoželjno da je svako individua za sebe, naprotiv, nameće se uniformisanost.

Takođe, fokusiranost na materijalno je neizbježna tema kada se govori o trendovima. Nije dobro što nam se od malih

govori da je ono što imamo odraz naše osobne vrijednosti, a s druge strane, jako je teško da se odučimo od ovakvog načina razmišljanja jer nam se on konstantno i kontinuirano plasira.

Veoma je zabrinjavajuće što su čak i tipovi tjelesne građe ubačeni u vorteks trendova. Ovo predstavlja veliku opasnost jer može mnoge dovesti do psihičkih problema poput poremećaja ishrane, a tome ide u prilog i to što je i incidencija ovih poremećaja drastično porasla posljednjih godina.

Kada trendove sagledamo iz drugog ugla, postaje nam jasno da bismo možda bili srećniji da ih nema. Takođe, izgleda kao da na individualnom planu ne možemo učiniti ništa da ovu situaciju promijenimo. Ipak, svi možemo postati svjesni što su trendovi zapravo, da oni služe jedino onima koji se od njih bogate i da, na kraju krajeva, nijesmo u obavezi da ih ispoštujemo. Naprotiv, mnogo je bolje da se postaramo da razumijemo sebe i svoje ukuse i da pritom, koliko možemo, ignorišemo svu buku koja nas okružuje.

Mia Ognjenović, IV razred

Najveća deponija stare odjeće na svijetu

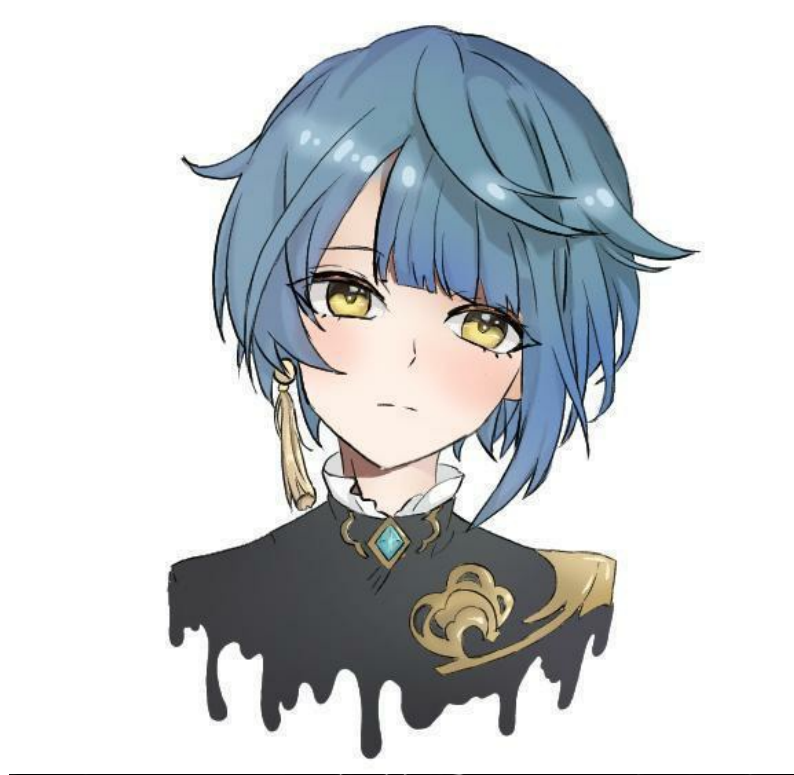

ALTO OSPISIO U ČILEU

Pustinja Atakama u Južnoj Americi je istovremeno najsuvlje mjesto na svijetu i grobnica brze mode. Puna je upotrebljene garderobe iz Amerike, Evrope i Azije. U luku Ikike koja se nalazi 1800 km zapadno od prestonice Santijaga, godišnje stigne 60 000 tona iznošene odjeće. Postoji podatak da se proda svega 15%, a 85% završi na tajnim deponijama. Razlaganje garderobe može da traje i do 200 godina, posebno one od poliestera koji danas prevladava. Ovo je prijatna po jedinstveni biodiverzitet pustinje i po zdravlje hiljada ljudi koji žive u blizini. Pošto nema jasnih zakonskih odredbi, odjeća se spaljuje što dovodi do zagađenja dimom. Ima ljudi koji žive na ovoj deponiji i direktno udišu otrovne gasove sagorijevanja.

Čile je najveći uvoznik korišćene odjeće u Južnoj Americi. Pogođen je svjetskim rastom brze mode. Rješenje nije jednostavno. Iako su, prema novom zakonu, uvoznici odgovorni za tekstilni otpad, nema dovoljno načina za kontrolu ilegalnog transporta odjeće do deponija.

Darja Sizova, I razred

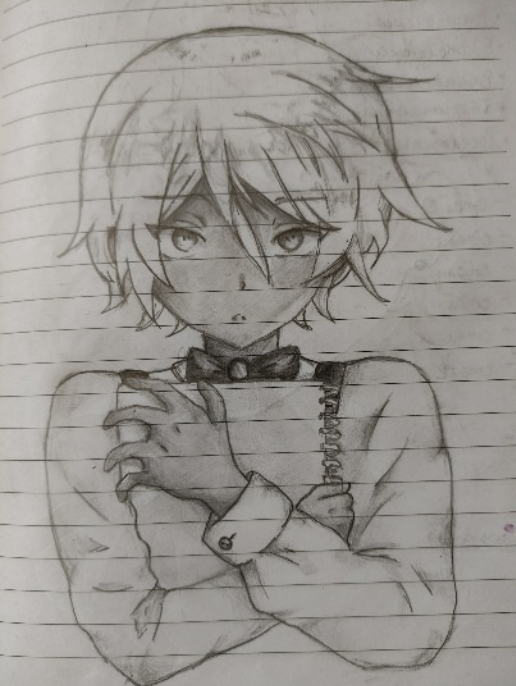

Foto: Maja Vulović, IV razred

Kako povratiti motivaciju i koncentraciju kada smo umorni od učenja?

S padom motivacije i koncentracije susreće se svaki đak tokom svog školovanja, bio on osnovac, srednjoškolac ili student. Ključno je pitanje kako se na najbrži način vratiti “u igru” i postići željene ciljeve? Nažalost, ne postoji recept, niti šema po kojoj se izvršavaju školske obaveze. Nijesu sve podjednako zahtjevne i učenici im na drugačiji način pristupaju. U ovom članku izdvajam nekoliko savjeta i trikova koji vam bar malo mogu olakšati učenje čak i kada niste motivisani za rad. Mnogo je učenika prepoznalo ove metode kao korisne i njihovom primjenom na lakši način dolaze do željenih rezultata.

Nije neophodno zapamtiti sve što je u knjizi!

Nakon prvog čitanja podvlačenjem se odvaja bitno (činjenice koje će nam biti korisne u daljem školovanju ili nakon njega) od manje bitnog (zanimljivosti i detalji)

Tiha i opuštajuća muzička podloga tokom učenja poboljšava koncentraciju (instrumental za fokusiranje)

Dobra organizacija i redovno učenje ključ su uspjeha!

Istrajnost, upornost i jaka želja za ostvarivanjem postavljenih ciljeva pomažu nam da pređemo put koji vodi do pravih rezultata

Moramo biti svjesni svojih sposobnosti. Ako ne vjerujemo u sebe, niko drugi neće vjerovati u nas. Umjesto odlaganja školskih obaveza, treba da im pristupimo što prije. Ne učimo za ocjenu, već za znanje!

Pravite pojmovne sheme tokom ponavljanja usvojenog gradiva

Tokom učenja potrebno je skloniti sve nepotrebne stvari sa radne površine kako nam ne bi odvlačile pažnju tokom učenja (mobilni telefon)

Počnite od učenja zahtjevnijih predmeta ili onih koji vam idu lošije

Učite u tišini, dalje od kompjutera ili TV-a!

Učenje s najboljim prijateljima može biti korisno, jer vršnjaci mogu na najjednostavniji način da nam približe kako su oni shvatili neku oblast

Koristite metodu tri boje: žuta - kontekst, roza - važno, crna - teške definicije i formule

Pronađite optimalno vrijeme za učenje. Pravite kratke pauze (5-10 min) na svakih 30-45 min. učenja

Upamtite: Ponavljanje je majka učenja!

pripremila: Irina Bulajić, I razred

Eudaimonia

Topic number: 9

“Just as a wolf has the right to his sheep,
so has a tyrant a right to a weakling.
To place foot upon tyranny’s neck
to lead tyrants to knowledge of the right,
this is the most sacred of man’s duties!”

From the moment man gained power over others, he has used that power for his own selfish ends. The recognition of this fact led Karl Marx to formulate his theory of how the state is formed. According to him, the state, and all of its institutions, exist to secure and legitimize the power of the higher classes. With this in mind, several important questions arise: “How can the abuse of power be prevented?”, “How does one go about rooting out corruption within the state?”, “Is a just and egalitarian society even possible, or is the system itself broken beyond repair?”.

The ideal form of governance has been a topic of discussion among philosophers, sociologists and other intellectuals for centuries. Yet no matter how they try, the answer remains out of reach. The reason is simple-ideal forms exist only within the realm of imagination. Nothing in this world is ideal, nothing is perfect. If mankind is ever to create a brighter future for itself, it must rid itself of this endless pursuit and instead seek to improve what it already has.

Some would argue that such a stance is foolish. In their mind, the societal systems in place are fundamentally flawed, and thus, beyond saving. That is why they demand that the existing systems, which allow tyrants to rule and exploit those they rule over, be burned to the ground and a new, better one be built from their ashes. However, so far, none have been able to provide a convincing method for how said “burning” should be conducted.

In the XX century, the world almost did burn, although in a far more literal sense. The seemingly ceaseless destruction and bloodshed brought on by the twisted ambitions of the few in power serve to perfectly illustrate why a tyrant must never be given free reign to do as they please. However, to a certain extent, the fault also lies with those who enabled them in their lust for power. Had more people risen up to challenge their rule, the XX century might not have gone down as one of the bloodiest periods in our kinds’ history.

A prominent philosopher from this period, who spoke at great length of personal responsibility and the importance of rebelling against injustice and tyranny, is Jean Paul Sartre. Famous for his existentialist philosophy, Sartre is also known for his political involvement. To him, political and societal involvement were vital to, what he called the “authentic existence”. An existence (in this case, the individual existence of a person) could become authentic by facing its mortality, freedom and responsibility head on. He posited that man was “always and completely free”, but at the same time totally responsible for his actions. Furthermore, if the society one finds themselves in is unjust, Sartre stated that it was up to the individual to right that injustice. If a tyrant is in a place of power, it is the responsibility of those around him to stop him. Only by accepting this “most sacred of man’s duties” (as Njegoš put it), could one’s existence be truly authentic.

Sartre believed that a world in which everyone achieved an authentic existence would be far kinder, one without tyrants. However, while his diagnosis of man’s shortcomings is spot-on, the same can’t be said of his proposed treatment. Morality, the thing that drives one to act in accordance with their responsibility, is a thing of the individual, and impossible to make universal. To add to this, Sartre never stated to what lengths one should be willing to go to in order to root out injustice in the world. Nietzsche’s famous quote comes to mind: “He who hunts monsters should take care that he himself does not become a monster. For if you gaze into the abyss, the abyss gazes also, into you.”

It goes without saying that one shouldn’t cower in fear from tyranny. Almost everyone can agree that it is an evil that must be exterminated for the good of the world. Unfortunately, there is no clear way towards the solution to such a complicated problem. The best anyone can do is live in accordance with their own values and be ready to change them if they prove to be lacking.

Vasilije Vuksanović, IV razred

II mjesto na takmičenju iz filozofije (kvalifikacija za Međunarodnu filozofsku olimpijadu u Lisabonu)

Eudaimonia

Topic number: 9

“Vuk na ovcu svoje pravo ima
ka tirjanin na slaba čovjeka;
al’ tirjanstvu stati nogom za vrat,
dovesti ga k poznaniju prava,
to je ljudska dužnost najsvetija!”

Od trenutka kada je čovjek stekao moć, on ju je koristio za ostvarivanje svojih sebičnih ciljeva. Ova spoznaja navela je Karl Marksa da ustanovi svoju teoriju o ustrojstvu države. Po njegovom mišljenju, država i sve njene institucije postoje da osiguraju moć i daju legitimitet višoj klasi. U ovom smislu nameće se nekoliko važnih pitanja: kako se može spriječiti zloupotreba vlasti? Kako iskorijeniti korupciju unutar jedne države? Da li je pravedno i egalitarno društvo uopšte moguće ili je sam sistem nepopravljivo uništen?

Idealna forma upravljanja društvom je predmet diskusije filozofa, sociologa i drugih intelektualaca već vjekovima unazad. Ipak, bez obzira na to koliko se oni trudili, odgovor ostaje van našeg domašaja. Razlog je jednostavan - idealne forme postoje samo u carstvu mašte. Ništa u ovom svijetu nije idealno niti savršeno. Ako čovječanstvo ima namjeru da za sebe stvori svjetliju budućnost, onda se mora osloboditi ove beskonačne potrage za idealnim i umjesto toga tražiti način da poboljša ono što već ima.

Neki bi rekli da je ovakvo stanovište budalasto. Po njihovom mišljenju, društveni sistemi su u svojoj osnovi manjkavi i kao takvi nepopravljivi. Upravo zato, oni traže da se postojeći sistemi koji dozvoljavaju tiranima da vladaju i eksploatišu one kojima vladaju do temelja sruše, a iz njihovog pepela sagradi jedan bolji, potpuno novi sistem. Međutim, niko do sada nije našao ubjedljiv metod kako ovo “rušenje” sistema treba sprovesti.

U XX vijeku ovaj svijet skoro da jeste izgorio, ali u doslovnom smislu. Naizgled neprestana uništenja i krvoprolića koja su izazvali “uvrnuti” umovi i ambicije manjine, onih na vlasti, služe kao podsjećanje zašto se tiranima ne smiju dati odriježene ruke da sprovode svoju volju. Međutim, odgovornost u neku ruku leži i na onima koji su im omogućili da ispune svoju žudnju za moći. Da se veći broj ljudi usprotivio ovakvoj vlasti i tako je doveo u pitanje, XX vijek možda ne bi ostao upamćen kao najkrvaviji period ljudske istorije.

Istaknuti filozof iz ovog perioda koji je puno govorio o ličnoj odgovornosti i važnosti pobune protiv nepravde i tiranije je Žan Pol Sartr. Poznat je po svojoj filozofiji egzistencijalizma, ali i po političkoj i društvenoj angažovanosti. Za njega su politička i društvena angažovanost bile od suštinskog značaja za ono što je on podrazumijevao pod “autentičnom egzistencijom”. Egzistencija (u ovom slučaju individualna egzistencija pojedinca) može postati autentična direktnim suočavanjem sa moralnošću, slobodom i odgovornošću. Njegovo je stanovište da je čovjek “uvijek i potpuno” slobodan, ali u isto vrijeme i jedino odgovoran za svoja djela. On nadalje smatra da ako čovjek misli da je društvo u kojem živi nepravedno, on onda treba i da ispravi tu nepravdu. Ako je na vlasti tiranin, odgovornost je ljudi oko njega da ga zaustave. Samo prihvatanjem ove “najsvetije ljudske dužnosti” (kako to Njegoš kaže) naše postojanje može biti autentično.

Sartr je vjerovao da bi svijet u kome su svi ostvarili autentičnu egzistenciju bio jedan mnogo bolji svijet, svijet bez tirana. Međutim, koliko god da je bio pronicljiv u pogledu procjene ljudskih nedostataka, nije bio toliko uspješan u tome kako ih treba tretirati. Moralnost, ono što nas nagoni da djelujemo u skladu sa sopstvenom odgovornošću je stvar pojedinca i ne može se učiniti univerzalnom. Nadalje, ono što Sartr nikad nije jasno rekao koliko daleko je čovjek spreman da ide kako bi iskorijenio nepravdu u svijetu. Ničeov poznati citat mi pada na pamet: “Ko se bori sa čudovištima, mora paziti da sam ne postane čudovište. A kad dugo gledaš u ponor, ponor počne da gleda u tebe.”

Podrazumijeva se da čovjek ne treba da drhti od straha pred tiranijom. Skoro svi se mogu složiti da zlo treba uništiti zarad dobra. Nažalost, nema jednostavnog puta u rješavanju ovog komplikovanog problema. Najviše što neko može da učini je da živi u skladu sa svojim životnim vrijednostima ali i da bude spreman da ih promjeni ako se pokažu manjkavim.

prevod eseja: prof. Maja Nikolić

VRATA

*Dok god ima mraka, biće
i svanuća.*

Ivo Andrić

U trenutku kada mi se vraća svijest, ležim na memljivoj zemlji kao oboreno deblo. Ničega se ne sjećam prije tog momenta; kao da se nalazim na pukom mjestu između svega i ničega, lebdim u beznađu i nemam niti jednu misao. Čak ni ne prepoznajem prostor oko sebe. Ni ne trudim se.

Malo me plaši ova atmosfera, na nebu nema ni mjeseca ni zvijezda, kao da mi oči ničemu ne služe. Proklinjem mačke i njihov noćni vid. Na momenat pomislim da sam oslijepio, ali ubrzo utješim sebe. Jedino što čujem je moje ujednačeno disanje.

Polako, premjestim se u sjedeći položaj i opipam tlo oko sebe. Ruke su mi vlažne. Trava je osrednje visine. U razdaljini koliko moje ruke mogu da opipaju, nema nikakve opasnosti.

Polako ustajem i krećem da tumaram tim prostorom. Šta je najgore što može da mi se desi? Ne sjećam se ničega niti znam imam li ičega da se sjećam. Da ima sunca iznad mene, nisam siguran da bi moje tijelo ostavljalo sijenku. Prosto se tako osjećam. Čudno, nepostojeće.

Hodam i hodam i hodam. Noge su mi grančice i osjećam kako pucaju, ali ipak nastavljam da tumaram. Ne znam ni koliko je već vremena prošlo otkad sam krenuo.

Pokušavam da uobličim događaje prije buđenja, ali ne uspijevam. Ne ide. Ne znam ni svoje ime, ali znam da treba da ga imam. Ne znam ni da li imam nekoga ko me čeka da se vratim odakle god sam došao. Ja sam kriv za sve. Ja sam ovo sebi uradio. Ko zna koliko sam stvari uradio već, a da trenutno toga nisam svjestan. Lakše bi mi bilo da ne postojim nego da sam ovakav kakav jesam.

Počinja da sviće. Rađanje sunca izgleda kao rađanje neke nove duše. Izlazi iza nekog dalekog brda

Počinja da sviće. Rađanje sunca izgleda kao rađanje neke nove duše. Izlazi iza nekog dalekog brda na čijem vrhu se vidi neotopljeni snijeg. Ne znam ni koje je doba godine. Malo mi je manje hladno sada. Oko mene, stvaraju se nepregledna zelena polja. Na koju god stranu se osvrnem, koliko daleko moj pogled ide, toliko se samo vidi zelenilo. Leđa pravih kao strijela, udahnem duboko i koncentrišem se samo da idem naprijed. Ne znam ni šta me vuče ikuda da idem, ali drugo i nemam što da radim. Beskoristan sam ako samo sjedim. A to ne želim da budem.

Razmišljam o tome kako se osjećam kao da sam u paklu iako su prizori oko mene rajski. Nema čovjeka oko mene, nemam čemu da se nadam, niti što da dotaknem. Postojim li uopšte? Ima li smisla sve ovo oko mene i imam li smisla ja ako za mene niko ne zna? Osjećaj me ne laže, ovdje niko ne postoji, a kamoli da za mene zna. Tišina me podsjeti na ono pitanje: Ako drvo padne u šumi, a nema nikog da čuje zvuk, da li je drvo uopšte i palo? Možda je i bolje da niko nikada ne sazna za čovjeka koji se probudio na zemlji usred noći, prljav i ogoljen, ugašenih zjenica i izbrisanog sjećanja. Nikome ni ne trebam, u to sam siguran. Siguran sam i u to da ovako već dugo skitam i opipavam prazninu.

Najednom, ispred mene se pojavi nečija figura. Trebalo bi da se osjećam prijatno zbog saznanja da ovdje nisam sam. Umjesto toga, u meni se javlja neka nelagodnost, ali ipak trčim da vidim ko je tamo. Malo dijete, stoji sa cvijećem u rukama i sa osmijehom me čeka. Kostu su mi se sledile pri ovim prizoru. Bilo je nečeg krajnje jezivog u ovome.

„Ovog puta ti je zapravo trebalo više vremena nego ikad prije!“- reče dijete vadeći mali džepni sat i pokazavši mi rukom da ga slijedim. Nisam htio da pokažem da ne znam čak ni svoje ime, a kamoli o čemu priča. Kao da mi nije stalo da saznam, pitam ga kuda smo se uputili.

„Kuda i svaki put do sada. Eto, pogledaj tamo, ubrzo stižemo.“ U daljini ispred nas, nazirala su se vrata, ne jedna, mnogo njih.... Nije bilo ničeg osim toga. Izgledala su čudno, jer sam znao da vrata obično stoje na kućama, a ne ovako sama od sebe, bez ikakvog zida da ih pridržava.

Pješčačeci do tamo, gledao sam u to dijete sa još većim čuđenjem. Kako neko koga prvi put vidim može da mi bude tako poznat? Pitam ga kako se zove na šta on odgovara: „Vidi ti mene, ja sam u potpunosti zaboravio. Može se reći da, kad radiš isti posao već dugo vremena, počneš da zaboravljaš kojim redoslijedom sve mora da ide, iako se očekuje baš suprotno. Uglavnom, da ne dužim priču, ja sam ti, ti si ja. Znam sve o tebi, jer znam sve o sebi i tu sam da pokušam da te naučim nekim stvarima. To je otprilike sve što treba da znaš za sada.“

Kao da se nešto u meni preokrenulo. U glavi mi je sve postalo mutno. Molio sam se da dođe čas u kom ću se probuditi u svom krevetu gdje me čeka bilo ko, ali se to nije desilo. Kao najveća i najgroznija oluja, sručilo se sve na mene. Nijesam imao vremena išta da kažem jer smo stigli do krajnje destinacije. Kako je samo užasavajuće naći se ovdje.

„Ono čega se najviše plašimo, najbrže nas stigne“- reče dječak, ili ja, ili ja kao dječak, i otvori vrata ispred kojih smo se prvo našli. „Hajde, proviri ovamo“- reče mi.

Priđoh vratima i bacih pogled unutra.

Glavni okidač. Ja kao dijete, sa nekih pet ili šest godina, iza svoje kuće smijem se i kamenom udaram mačku u glavu. Muka mi je. Naviru sjećanja. Moj izraz lica tada bio je tako srećan dok je mačka nepomično ležala i u svojoj glavi trčala negdje daleko, a zapravo umirala pred mojim očima. Ruke su mi bile ofarbane u crveno i smijao sam se na sav glas. Ne želim da znam taj dio sebe. Ne želim ovo više ikad da budem.

Zgrožen što sam probudio taj dio sebe i bez ijedne riječi slijedim dječaka do drugih vrata, kao da nemam drugog izbora. Nijesam ni imao igdje drugo da odem. Prostrana poljana mi postade tijesna.

Otvaraju se vrata i vidim sebe, majku i oca za stolom. Ispred njih torta u znak mog trinaestog rođendana. Tog dana sam namjestio da se majka i otac posvađaju. Nismo bili u zavidnoj prilici, a ja sam zahtijevao da slavim rođendan i da imam poklone. Tu je majka koja je htjela da mi ugodu na svaki mogući način i otac, hrapavih ruku, koji je oduvijek smatrao da sam promašaj. Tako je, kažu, govorio otkad sam se rodio. Nijesu im se slagale težnje ni inače, a ja sam doprinio svađi tog dana. Istukao je mamu. Mama je plakala. Ja sam jeo tortu. Ja sam se smijao. Moje oči su izgledale kao dvije staklene kugle napunjene mutnom močvarnom vodom. U tom momentu sam bio srećan, nisam shvatao težinu događaja koje sam izazvao. Nijesam shvatao ništa, a možda i samo nijesam htio.

Zašto sam morao te stvari da uradim? Zašto kada sve prođe, moramo prstima da prebiramo po sijenkama prošlosti? Vrata se zatvoriše, a tišina me obuze kao da je samo to čekala. Na mene pada bremen prošlosti zavučene pod najteže stijene godina i taloga truda da se sve zaboravi. Sve se sada vraća i postaje nepodnošljivo.

„Ovo do sada je bila samo uvertira. Sjetićeš se još mnogo toga, tačnije prisjetićeš se. Ovi događaji žive u tebi i živjeće dok je tebe“ - reče dječak.

Tako pođosmo i do trećih vrata. Htio sam da me nema, da nestanem. Osjećao sam nevjerovatnu mučninu. Samo sam želio da pobjegnem od sebe, da se sklonim od svega i budem drugi čovjek. Da se sklonim sada od svoje iznemoglosti. Duboko u sebi sam znao da to nikad neću moći. Sprovede me dječak i do sljedećih vrata.

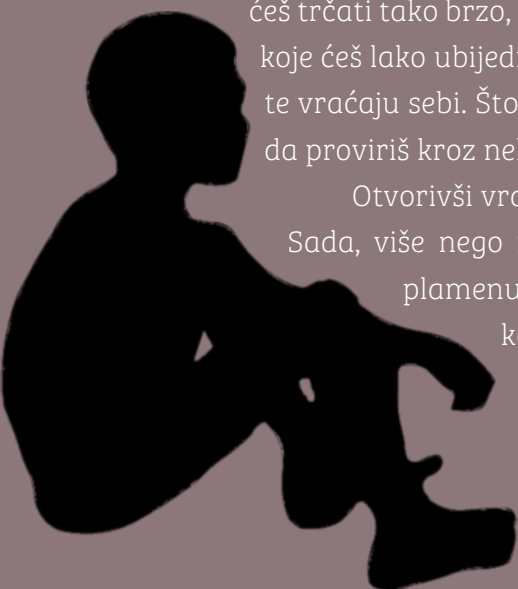
Molio sam se da ostanem pri zdravom razumu. Molio sam se da samo uspijem da pređem preko svega, ili makar da zažmurim na sve to. Nije uspijevalo.

Vidim sebe sa dvadeset i jednu. Sjedim u parku i pušim cigaretu. Kako sam samo razočarao majku kada je saznala za to. Ona plače i moli me da ostavim taj grdni porok. Trudi se da mi objasni sve, ali ja na njene riječi ostajem rezigniran. U sljedećem momentu, vidim sebe kako se pretvaram u svog oca i udaram je. Stiskam svoju šaku u znak ponosa... Ubija me slika koju vidim. Ona plače. Ona uvijek tako gorko plače. Proklinjala me je, a ja sam vikao iz sveg glasa kako bih volio da je mrtva, da nestane, da nestanem i ja sa njom. „Mrzim te“ rekao sam joj.

Kada se vrata zatvoriše, osjetih neopisiv bol u plećima. Niz čelo mi se sliva znoj koji polako klizi po mom nosu i glasno odjekujući pada na travu ispod mene. Nečuvena svjetska bol. Usta su mi suva i čujem srce kako mi lupa kao da traži da iskoči iz grudi. Šaka mi je i sada stisnuta. Poželio sam da me nema i ovaj put. Molio sam dječaka da me pusti da idem, ali on mi je samo pokazao put do vrata pored.

„Sve i da počneš sada da trčiš glavom bez obzira, opet ćeš se naći na ovom mjestu. Izlaza nema. Ti ćeš trčati tako brzo, preletjećeš sve ove doline, naći ćeš neki novi život, naći ćeš neke nove ljude koje ćeš lako ubijediti da si baš ono što zapravo nijesi. Bježaćeš, ali nikada od sebe. Svi putevi te vraćaju sebi. Što više radiš na tome da zaboraviš sve, sve će se više primicati tebi i tražiti da proviriš kroz neka, za druge nevidljiva, odškrinuta vrata.“

Otvorivši vrata osjetio sam miris paljevine. Znao sam da je u tom mirisu bio moj kraj. Sada, više nego ikada prije poželio sam da me nema. Trospratna kuća koja se gasi u plamenu. Tu sam imao trideset i dvije godine. Živio sam sa ženom, kao dva stranca koja se mimoilaze. Tražila je nemoguće – da promijenim sebe. I da nema ni

alkohola ni dima, ni sati u kojima caruje samo tišina. Nijesam vidio izlaz, a drugi bi ga sigurno pronašli, iz pustog zajedničkog trajanja. Dok je spavala, a ja navodno bio u pekari, na poslu, oko tri časa i trideset minuta po ponoći, tiho sam otvorio zadnju kapiju kuće i ušunjao se. Namjerno nijesam ušao sprijeda, znala je ona mene nekad da sačeka tako na prednjoj verandi, ni danas ne znam zašto... U gepeku automobila, četiri velika bidona benzina kao da su čekala da prsti potraže upaljač u lijevom džepu, i udruženi budu mi sluge u toj noći bez razuma. Sa druge strane vrata, užasnut posmatram prizor. Bez ikakvog predomišljaja, bez ikakvih barijera koje me drže za ruke i viču da ne radim to, zapalio sam kuću...A ona, nekim čudom je preživjela, iako sam zamišljao njeno lice kako gori, čuo njen užasavajući krik. Od tog prizora mi i sada zubi zvokoću i sve me boli koliko je nju tada boljelo. Posljednja slika- sjedam u auto, palim cigaretu i odvozim se odatle kao da se ništa nije ni desilo. Vrata se zatvaraju.

Sve oko mene se zamračilo i jedino čega sam svjestan je dječakov glas koji mi bdije nad glavom i govori: „Nadam se da si makar sada shvatio sve. Ovo je tvoj život, sabijen u četiri slike. Nema bijega od sebe. Naši su susreti poput kazaljki u ponoć određeni. Nadam se da si shvatio, a u slučaju da nijesi... vidjećemo se opet.“ I sve oko mene se ugasi.

U trenutku kada mi se vraća svijest, ležim na memljivoj zemlji kao oboreno deblo. Kao da sam na nekom pukom mjestu, između svega i ničega, lebdim u beznađu i nemam niti jednu misao. Samo, kroz tijesnu liniju otežalih kapaka, u daljini, nazirem neka modra vrata koja se nikada nijesu otvorila, jer je ključeve, s mojim prvim plačem, hrapava ruka bacila u duboku rijeku. Modra vrata sna.

Vasilisa Rašović, II razred

Mentor: prof. Ljiljana Odža

Učenica je osvojila drugu nagradu na literarnom konkursu „Pišem i stvaram“ u organizaciji Udruženja profesora Crnogorskog- srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti (BIBLIOS)

NOVI IZAZOVI ZA PREDUZEĆE "PATELA" d.o.o. Kotor

Austrijska organizacija KulturKontakt je u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i sporta Crne Gore i Centrom za stručno obrazovanje, uz finansijsku podršku Austrijske razvojne agencije (Austrian Development Agency) - ADA, počela da sprovodi ECO NET projekat 2004. godine u ekonomskim školama u Crnoj Gori. ECO NET projekat se na jedinstven način sprovodi u zemljama širom Evrope. U okviru projekta, uveden je program Preduzeće za vježbu koji se realizuje u okviru praktične nastave, na III godini školovanja za obrazovni profil - Ekonomski tehničar.

Preduzeće za vježbu je inovativna nastavna metoda, usmjerena ka praktičnoj realizaciji nastave tj. model simulirane kompanije koja posluje u konkurentskom poslovnom okruženju, sa ciljem da omogući učenicima sticanje preduzetničkih znanja i vještina, razvijanje pozitivnog odnosa prema radu u timu, odgovornost u donošenju odluka i zadovoljstvo u povezivanju teorijskog znanja sa praktičnim radom. Poslovanje školskih virtuelnih preduzeća ne bi bilo moguće da o njima ne brine Servis Centar. Crnogorski Servis Centar (www.serviscentarpzv.me) je osnovan u junu 2005. god. sa sjedištem u Centru za stručno obrazovanje. Osnovna funkcija Servis Centra je obezbjeđivanje realnog poslovnog okruženja preduzećima za vježbu, preuzimanjem uloge institucija sa kojima stvarna preduzeća sarađuju

(privredni sud, poreska uprava, banka, fondovi osiguranja, zavod za statistiku i sl.), kao i rad na unapređenju i promovisanju preduzetničkog učenja u srednjim školama.

Srđa Obradović i Sandra Brkanović, predstavnici Centra za stručno obrazovanje, organizuju i prate rad svih virtuelnih preduzeća u Crnoj Gori.

Biznis ideja je prvi korak ka ostvarenju preduzetničkih snova. Biznis ideja je zamisao o ponudi konkretnih materijalnih proizvoda ili usluga u skladu sa potrebama kupaca, radi ostvarivanja dobiti. Nakon odluke da se krene u sopstveni biznis jedan od prvih koraka je obaveza registracije privrednog društva. Za obavljanje naše privredne djelatnosti, izabrali smo od oblika organizovanja d.o.o. (Društvo sa ograničenom odgovornošću).

Naše preduzeće radi podijeljeno na nekoliko službi: marketing, finansijska, nabavna, prodajna i sektor sekretarijata. Iako svaka služba ima spektar različitih poslova, sve one međusobno sarađuju. Izdvojili bismo finansijsku službu, koja vrši plaćanja na međunarodnom i nacionalnom nivou.

Na sajtu servis centra serviscentarpzv.me/ nalazi se Centralna banka, preko koje, uz pomoć internet bankarstva, vršimo plaćanja našim dobavljačima, kako u zemlji, tako i u inostranstvu.

Postoji i druga mogućnost za plaćanje prema dobavljačima iz Srbije, koje se vrši preko deviznog

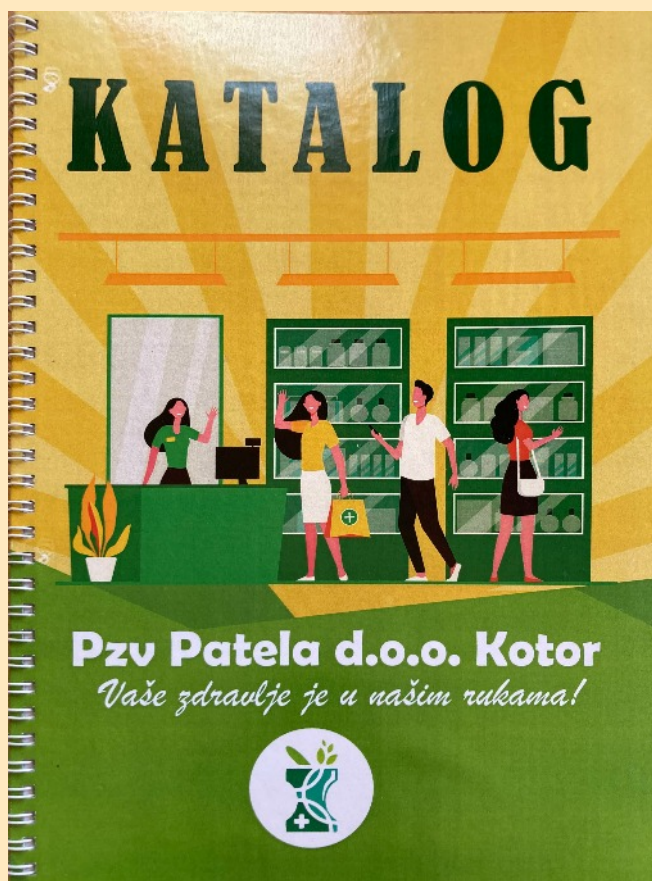
računa u Centralnoj virtuelnoj banci (CVB) u Čačku i na kojem imamo 100.000€ (virtuelnih). Plaćanje se vrši putem SWIFT-a koji predstavlja Svjetsko udruženje za međunarodne međubankarske finansijske telekomunikacije (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication). Ove poruke odnose se na plaćanje, hartije od vrijednosti, trgovinu. Mrežu SWIFT 1973. godine osnovalo je 239 banaka iz 15 zemalja, s ciljem da se ostvari međusobna komunikacija, neophodna za međunarodne finansijske transakcije.

Naše preduzeće „Patela“ d.o.o. postoji od školske 2009/10. god, pod mentorstvom nastavnice Milice Mrdak. U njemu su svoje prvo radno iskustvo stekle

mnoge generacije, uvijek sa novim biznis idejama, koje su neki i realizovali u stvarnom životu.

Marta Korom, III razred

U februaru mjesecu, po preporuci SCO, u okviru serijala naučno-obrazovnog programa „Znanje je moć“, TV RTCG je snimila emisiju sa našim učenicima PZV „Patela“ d.o.o. Kotor i prof. Milicom Mrdak.

Učenici su prezentovali rad svog preduzeća, od osnivanja, kojem je prethodilo pravljenje biznis plana, pravnih akata, registracija kod Servis centra SCO i rad u pet službi (nabavci, prodaji, marketing službi, sekretarijatu i finansijama). Snimatelji su bili zadovoljni radom naših učenika i ozbiljnošću kojom oni prihvataju rad u našem virtuelnom preduzeću.

Medicinari o...

Praksi zdravstvenih tehničara i bolnici Kotor

Kada spasiš jedan život onda si heroj, kada spasiš stotine onda si medicinska sestra

Florens Najtingejl

Priču o sestrinstvu pa samim tim i o zdravstvenim tehničarima ne možemo započeti, a da odmah na početku ne spomenemo Florens Najtingejl. Florens Najtingejl rođena je u Firenci, u bogatoj engleskoj porodici 12. maja 1820. godine. Bila je veoma obrazovana, o čemu svjedoči činjenica da je govorila čak sedam jezika, a pokazivala je interesovanje i za matematiku, statistiku i ono što je nama od posebnog značaja, za je sestrinstvo. Postala je poznata po radu kao medicinska sestra, kao i po doprinosu koji je dala reformama sanitarnih uslova, pogotovo u vojnim bolnicama. "Dama sa lampom" ili „krimski anđeo“ kako su je nazvali vojnici koji su je veoma poštovali, njegovala je bolesnike i ranjenike za vrijeme rata.

Kako njegovateljstvo, za koje se Florens zalagala, u to vrijeme nije bilo dovoljno cijenjeno (njime su se bavile žene koje nisu imale druge mogućnosti za zaposlenje), roditelji su se protivili da se Florens time bavi. Bez obzira na sve, ona ostaje uporna u svojim namjerama.

Radi na reformama sestrinstva i javnog zdravlja, a za našu praksu veoma je značajna njena čuvena zakletva, prema kojoj ističe neophodnost da medicinske sestre žive u moralnoj čistoti, kako u profesionalnom, tako i u svakodnevnom životu.

Florens Najtingejl i danas predstavlja model za medicinske sestre i tehničare, a datum njenog rođenja se obilježava kao Međunarodni dan medicinskih sestara.

Njegovateljstvo kao osnova posla zdravstvenog tehničara

Iako je sestrinstvo znatno uznapredovalo od kada je Florens postavila osnovu njegovateljstva, njene reforme se i do danas poštuju.

Sve ono sa čime se susrećemo u praksi, pored osnovnih poslova koji nam i nisu baš najdraži, kao npr. pravljenje tupfera ili gaza, predstavlja ono što je Florens opisala prije skoro jednog vijeka:

- 1) obilaženje bolesnika noću
- 2) dokumentovanje svih podataka važnih za bolesnika
- 3) praćenje ishoda zdravstvenog stanja bolesnika

Posao zdravstvenog radnika je prije svega human, i od njega se, barem još uvijek na našem prostoru, ne može obogatiti materijalno, ali duhovno – svakako može!

Posao nije nimalo lak, ni psihički ni fizički, pogotovo jer se radi o ljudima i sa ljudima što je vrlo važno naglasiti.

Kako bi se posao nesmetano obavljao - ljubav prema ovom poslu treba da bude na prvom mjestu!

Medicinske sestre/tehničari su ravnopravni članovi zdravstvenog tima, što znači da imaju nezamjenljivu ulogu, te svojim znanjem, vrijednostima i kvalitetima unapređuju rad zdravstvene službe.

Zanimljivosti o Kotorskoj opštoj bolnici

Opšta bolnica u Kotoru baštini bogatu i plodnu tradiciju medicine u Kotoru čak u proteklih osamnaest vjekova, a bolničkog liječenja već nevjerovatnih sedam vjekova.

Prvi sačuvani pisani dokument o ljekarima u Kotoru datira iz 1326. godine i govori o Filipu iz Ferma, ljekaru koji ordinira u tadašnjem srednjovjekovnom Kotoru.

Međutim, najstariji spomenik medicinskog radnika na našim prostorima predstavlja nadgrobni spomenik Luciusa Luscusa Eukarpusa, prvog kotorskog ljekara. Spomenik sa početka nove ere, tačnije iz 3. vijeka, pronađen je tek početkom 20. vijeka i to 1931. godine u Kotorskom naselju Dobrota.

Pod austrougarskom vlašću u XIX vijeku, Kotor je uz opštinskog imao i sreskog ljekara.

Bolnica je bila vojna ali sa pravom liječenja civila u njoj.

Prvi upravnik bolnice bio je dr Božidar Bjeladinović i to od 1944. do 1964. godine.

Uticaj I i II Svjetskog rata

U 1913. godini projektovana je i regionalna bolnica u Kotoru ali do realizacije izgradnje nije došlo zbog Velikog rata.

U Risnu je 1941. završena izgradnja velike Opšte bolnice ali ona nije zaživjela u toj ulozi, takođe zbog svjetskog rata. Godine 1945. tu se smješta kotorska bolnica sve do 1949. kada se vraća na staro mjesto gdje ostaje i nakon reorganizacije 1955. Od tada bolnica ima hirurško, interno, dječje, očno i ušno, te ginekološko odjeljenje i porodilište.

Značajno unapređenje Kotorske opšte bolnice

Godine 1997. kao prva bolnica u Crnoj Gori, Kotorska opšta bolnica osniva i centralni hitni prijem sa pripadajućim prostorom i opremom.

U godinama koje slijede, bolnica se obnavlja kadrovski, opremom i prostorom, a to se u Kotoru dešava već 644 godine kroz dva carstva, jednu kraljevinu i četiri republike.

ISKUSTVA SA PRAKSE

Kroz praksu se može i treba neprestano usavršavati

Iskustva sa prakse su vrlo značajna za svakog od nas jer praksa stvara majstora – podiže nivo stručnosti, znanja i u mnogome nas usavršava i priprema za posao kojim ćemo se baviti.

Često puta kada smo na praksi, poželimo da radimo ono što je nama zanimljivo, ali htjeli mi to ili ne, moramo početi otpočetak, što nevoljno prihvatamo.

Kada bismo došli u bolnicu i dobili svoja zaduženja, ne rijetko smo se pitali da li smo zdravstveni ili fizički radnici i da li je to stvarno ono za šta smo se opredijelili. Međutim, kako bi vrijeme prolazilo, oni koji su istinski bili zainteresovani za poziv koji su odabrali, pronalazili bi svoje mjesto. Naravno, koliko toga ćemo na praksi naučiti zavisilo je prvenstveno od nas, ali i od zdravstvenih radnika od kojih smo učili.

Nijedan posao nije lak, a pogotovo što se na putu ka ostvarenju nalaze mnoge prepreke koje nastoje da nas odvrate od cilja - te prepreke su nama dobro poznate ("nisam im ja potrčko").

U svakom poslu se nađu oni ljudi koji bi vam sve pokazali, odvojili vremena i nastojali da što bolje pripreme početnike za posao sa kojim će se susresti; ali, uvijek ima i onih koji sa visine posmatraju neuke pridošlice. Nikako sebi ne bismo smjeli da dopustimo da zbog takvih ljudi odustanemo od onoga što smo naumili.

Praksa nam, prije svega, pruža životno iskustvo ali i znanje za koje nas nekada ni škola ne može dovoljno pripremiti.

Učimo kako da se ophodimo sa pacijentima jer moramo imati u vidu da je svakom pacijentu najteže njegovo stanje – moramo biti spremni da razumijemo različite potrebe ljudi i kao takve da ih prihvatimo.

Ako smo učenici, moramo biti svjesni odgovornosti posla koji obavljamo kao i mogućih rizika i posljedica koje mogu nastati usljed pogrešne intervencije. Nerijetko, tokom neke intervencije, kako bi pacijenta lišila straha, medicinska sestra/tehničar nam na licu mjesta objašnjava šta radi i kako radi, tako da tada čini veliko dobro za nas, a i za samog pacijenta.

Na licu mjesta nas uči kako se medicinske intervencije obavljaju kod različitih bolesti ili povreda, a i samom pacijentu je mnogo lakše kada čuje naš razgovor. Tada postaje uvjeren da medicinska sestra/tehničar daje sve od sebe da mu pomogne i obavlja svoj posao najbolje što može. Ukoliko je pacijent došao sa strahom od "bijelog mantila" taj strah nestaje.

U prvoj i drugoj godini školovanja na praksi radimo zajedno sa medicinskom sestrom/tehničarem. Takav vid učenja je za nas dragocjen jer su nam, u tom slučaju, medicinske sestre mentori i od njih "grabimo" znanje.

U trećoj godini medicinske sestre/tehničari nas nadgledaju kako obavljamo intervencije oko pacijenata i ako nešto nismo dobro odradili, oni su tu da nas isprave. Ukazuju nam na grešku i daju savjet kako da je više ne ponovimo, što je za nas značajan napredak.

U četvrtoj godini medicinske sestre/tehničari nas sa velikom dozom povjerenja puštaju da sami izvodimo medicinske intervencije bez njihovog nadgledanja. Naravno, ako imamo neko pitanje oni su uvijek tu da nam sve razjasne i objasne na najbolji mogući način. Ako medicinska sestra/tehničar uvidi da nas zanima ovaj poziv, uvijek će insistirati da izvodimo što više intervencija kako bismo stekli što više prakse.

Iskustva sa prakse na hitnom prijemu OB Kotor (Luka Nešković)

Moje mišljenje je da je praksa tokom četvorogodišnjeg školovanja za medicinsku sestru/tehničara gotovo najvažnija za sve nas. Sa prakse sam "ponio" korisno iskustvo i znanje kako se snaći u hitnim situacijama, kako prevazići strah i brzo preduzeti sve da bi se pacijent zbrinuo, reanimirao, postavio u pravilan položaj. Medicinske sestre/tehničari su me naučile raznim medicinskim intervencijama i na svaku moju nejasnoću i pitanje odgovorali, u trenutku, potpunim, preciznim i jasnim odgovorom.

Naveo bih nekoliko zanimljivih slučajeva sa hitnog prijema OB Kotor jer sam tokom obavljanja praktične nastave na tom odjeljenju bio raspoređen.

Emocije treba "ostaviti na kapiji bolnice"

Slučaj koji ću sada opisati, ostaće mi urezan u sjećanju tokom cijelog života, ne zbog toga što je bio medicinski težak već zbog priče koju nosi.

Naime, tokom obavljanja moje ferijalne prakse, jednog dana u ranim jutarnjim časovima, na početku smjene, hitan prijem opšte bolnice u Kotoru primio je poziv od Budvanske hitne pomoći koja se javljala sa terena i izvještavala da iz Bečića dovoze povrijeđenog pješaka.

Svega nekoliko minuta od primljenog poziva, ambulantno vozilo je stiglo u bolnicu. Medicinsko osoblje hitne pomoći isporučilo je pacijenta na odjeljenje hitnog prijema gdje su ga dalje preuzele dežurne sestre. Doktor iz hitne pomoći je u kratkim crtama objasnio dežurnim sestrama šta su zatekli na terenu i šta je medicinsko osoblje primijenilo od intervencija na samom terenu i u sanitetu, koja je terapija data i koja je početna dijagnoza.

Sestre koje su u tom periodu bile u smjeni, pozvale su dežurnog doktora - hirurga da siđe sa odjeljenja na kojem je u toku bila vizita. Doktor je brzo sišao, dok su sestre, pacijentu u hitnom prijemu, već obavljale prve intervencije i pretrage koje im je naložio doktor preko telefona.

Medicinske sestre su u želji da pacijenta povreda manje boli, prvenstveno imobilisale njegovu nogu koja je od siline udarca automobila zadobila zatvoreni prelom desne potkoljenice. Izvadile su i krv kako bi ljekar imao uvid u krvnu sliku.

U međuvremenu, dežurni doktor saopštava sestrama da pacijenta trebati poslati na rendgen noge kako bi se prelom locirao, kao i na ultrazvuk stomaka kako bi se, preventive radi, ustanovilo da pacijent nema neko unutrašnje krvarenje do kojeg je vrlo lako moglo doći zbog siline udara automobila.

Na ultrazvučnom snimku doktor uviđa da nema unutrašnjih krvarenja, ali na rendgen snimku uviđa da se potkoljenica mora operisati i zbog toga odlučuje da pacijenta pošalje u specijalnu bolnicu za ortopediju, neurologiju i neurohirurgiju u Risnu.

Ubrzo su stigli supruga i dijete povrijeđenog pacijenta.

U toku medicinske obrade pacijenta, sestre su uvidjele da je pacijent vidno uznemiren i preplašen i kako bi ga smirile, započele su razgovor sa njim o tome šta se zapravo desilo. U razgovoru su saznale da je išao u prodavnicu dječijih igračaka kako bi djetetu kome je taj dan bio rođendan, kupio poklon. Kada je krenuo prema kući, na nekoliko metara od zgrade gdje živi, prelazeći ulicu, auto ga je "pokosilo". S obzirom na to da su policajci morali da donesu sve dokaze sa lica mjesta, tako su donijeli i igračke koje su bile slomljene na komadiće i potpuno umazanje krvlju. Kada je dijete povrijeđenog čovjeka to vidjelo, odmah se rasplakalo jer je shvatilo o čemu se radi.

Na praksi nas uče da 95% svojih emocija ostavimo ispred kapije bolnice, a da samo 5% svojih emocija unesemo. Međutim, vidjeći suze djeteta i što ih je izazvalo, ovo pravilo nisam *baš mogao ispoštovati jer me je ovakva situacija veoma ražalostila. Ne bismo smjeli da emotivno doživljavamo slučajeve sa kojima se susrećemo jer bi svaka emotivno proživljena, pogoto teža situacija, uticala i na naše zdravstveno stanje, ali, ponekad je to nemoguće.*

Pacijent ima pravo da odlučuje kako će se ophoditi prema svom zdravstvenim stanju

Oko dva sata poslije podne, hitan prijem opšte bolnice prima još jedan poziv hitne pomoći iz Budve, koja ovog puta najavljuje da stižu četiri pacijenta povrijeđena u udesu. Dvije osobe su teško povrijeđene, a za jednu ne znaju da li će doći živa do bolnice. Dvije osobe su lakše povrijeđene, među kojima je i jedno dijete. Za dva teška pacijenta najavili su da pripremimo anesteziju i reanimaciju.

Kada se spomenu reanimacija i anestezija odmah znamo da se radi o najtežim pacijentima za čiji život ćemo se boriti. Nakon desetak minuta sanitet hitne pomoći Budve dolazi, ali dovoze samo jednog pacijenta jer je drugi podlegao povredama na licu mjesta. Dva pacijenta koja su bila lakše povrijeđena su odbila da pođu sa hitnom pomoći. Stravičan udes desio se na magistralnom putu Budva-Cetinje, a lakše povrijeđeni pacijenti su na svoju inicijativu otišli u bolnicu na Cetinju.

Hitna pomoć nakon dolaska u bolnicu isporučuje pacijenta kojeg hitno pregleda anesteziolog, a zatim i doktor hirurg. Hitno mu se vadi krv kako bi doktori imali uvid u krvnu sliku pacijenta. Takođe se radi rendgen i skener grudnog koša jer je pacijent donesen na spinalnoj dasci, što znači da nije mogao da se pokreće.

Nakon urađenog rendgena i ultrazvuka ustanovilo se da je pacijentu pukla dijafragma i da su mu svi organi trbušne duplje krenuli prema gore odnosno prema ustima, stiskajući tako srce i pluća. Pacijentu se odmah priključio kiseonik, infuzioni rastvori i intravenska terapija. Nakon što su odrađene

sve pretrage i analize, doktori su odlučili da se pacijent hitno transportuje u klinički centar Crne Gore gdje će biti operisan. Ove posljedice udesa su bile među najtežima koje sam imao priliku da vidim na praksi.

Istina o zdravstvenom stanju pacijenta se saopštava na kraju

U jutarnjim časovima hitan prijem opšte bolnice Kotor primio je fiksni poziv, a na liniji je bila hitna pomoć Kotora koja je najavila da stižu sa pacijentom koji je imao srčani udar. Nakon poziva, dežurne sestre su velikom brzinom pripremile anesteziološki sto kako bi spremno dočekale pacijenta.

Hitna pomoć je stigla nakon svega dvije minute. Kada je pacijent bio stavljen na anesteziološki krevet, sestre su pozvale doktora internistu. Očar posla, doktor je sa odjeljenja bio na hitnom prijemu. Nakon odrađenog EKG-a potvrdilo se da je pacijent imao srčani udar, a da toga nije bio ni svjestan.

Nakon što je doktor internista vidio EKG snimak, sestrama je zatražio da hitno izvade krv kako bi u što kraćem roku imao uvid u krvnu sliku bolesnika. Pacijentu je tada data intravenska terapija. U međuvremenu dolaze rezultati krvi iz kojih doktor uviđa da je stanje teško. Odlučuje da pacijenta zadrži u bolnicu i šalje ga u koronarnu jedinicu gdje će mu biti pružena 24h njega.

Ovo je jedan od težih slučajeva koje pamtim. Težak upravo zbog toga što je pacijent doživio srčani udar na nogama koji je preživio.

Situacije ovakvog karaktera su veoma teške jer se u ovakvim trenucima pacijentu nikada ne smije reći kakvo je

zapravo njegovo stanje. Kada bi pacijentu rekli da je imao srčani udar, to bi na njega djelovalo vrlo uznemirujuće što bi pogoršalo postojeće stanje i time povećalo rizik od letalnog ishoda. Zbog toga se obično pacijentu prećuti trenutno teško zdravstveno stanje kako mu se ne bi isto i pogoršalo, a istina o zdravlju se ostavi za kraj.

Marija Tanović i Luka Nešković IV razred

JEDRENJE – IZAZOV MORA I VJETRA

Dobar vjetar, a dobar vjetar se ne da zaustaviti!

Jedrenje je mnogo više od same fizičke aktivnosti. To je sport koji, osim kondicije i snage, zahtijeva koncentraciju, poznavanje vjetrova i dobro snalaženje u prostoru.

Postoje predrasude da jedrenje nije ženski sport jer je potrebna određena snaga, međutim, moje prijateljice i ja smo primjer da to nije tako. Prije nekoliko godina, nakon klase Optimist, dospjele smo do klase Laser 4.7 i uspješno treniramo u kotorskom Jedriličarskom klubu „Lahor“. U klubu se svi trudimo da budemo vrijedni i odgovorni i da slušamo savjete svojih trenera kojima smo neizmjerljivo zahvalni na trudu i strpljenju. Naši treninzi traju dugo zato što je potrebno vrijeme da bi se jedrilica adekvatno opremila za izlazak na more, ali i raspemila na kraju. Baveći se ovim sportom naučili smo da poštujemo neka nepisana pravila, da se prilagođavamo jedni drugima i budemo strpljivi.

Na regatama je naš najveći protivnik vjetar, pa tek onda drugi jedriličari. Ali to suočavanje sa talasima, vješto upravljanje jedrilicom i trenutni osjećaj da se priroda ipak može pobijediti, jedan je od

najprivlačnijih izazova ovog neobičnog sporta. Jedriličarska takmičenja bude poseban osjećaj. Zvuk za početak trke uvijek prene nekog uljuljkanog galeba, a u nama zatreperi adrenalin koji nas tjera da budemo najbolji. Kad jedriličar izlazi na more, kaže mu se: dobar vjetar, a dobar vjetar se ne da zaustaviti, zato je jako važno da budeš spreman i uspješno završiš svoj krug. Katkad se desi da nema vjetra, ali i to čekanje vjetra ima neku svoju draž. Tada nastaju najbolje šale i zaboraviš na to koliko si iscrpljen i umoran nakon cjelodnevnog izlaganja suncu i moru.

Ritmичno kretanje jedrilice i zvuk vjetra pozitivno utiču na naše raspoloženje. Osim toga jedrenje spada i u ekološki osviješćene sportove jer ne zagađuje prirodu. Pozivam sve vas koji ste ljubitelji prirode, posebno onog nemirnog mora koje pokreće nova snaga, kome valove podiže lahor ili koji drugi vjetar, da se prepustite ovoj avanturi i osjetite izazov i draž jedrenja.

Helena Dabetić, I razred

ODJELJENJSKE STARJEŠINE - 2020/21.

Fikreta Adrović IV₁

Ana Kaščelan IV₂

Maja Nikolić IV₃

Suzana Kordić IV_e

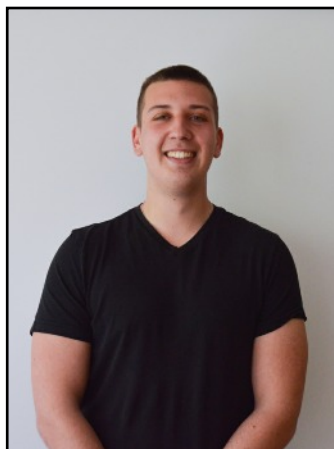

Boško Vukčević IV_m

Odjeljenje IV₁ - 2020/21.

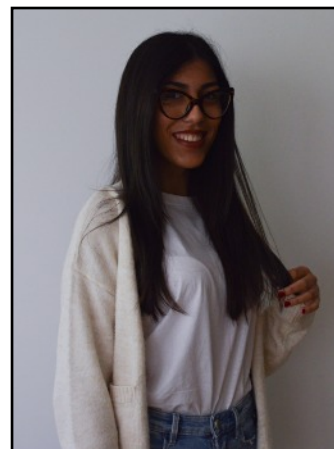
Kirill Badikov

Nikita Badikov

Mina Bulajić

Ksenija Čolan

Maja Ćatović

Milica Đukanović

Marko Gojković

Milica Kaščelan

Ines Krivokapić

Krsto Kustudić

Igor Magud

Katarina Marković

Odjeljenje IV₁ - 2020/21.

Dragana Milašević

Rada Milinović

Matija Nikolić

Dragan Perunović

Milana Radević

Ivana Sjeran

Ivana Stanković

Ivona Vukašinić

Nađa Bjelčević

Odjeljenje IV₂ - 2020/21.

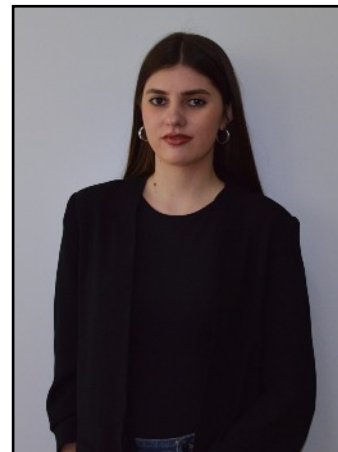
Elica Begović

Doria Drašković

Jovana Kapetanović

Jovana Knežević

Ksenija Koprivica

Jovana Kovač

Aleksa Kovačević

Marta Lalošević

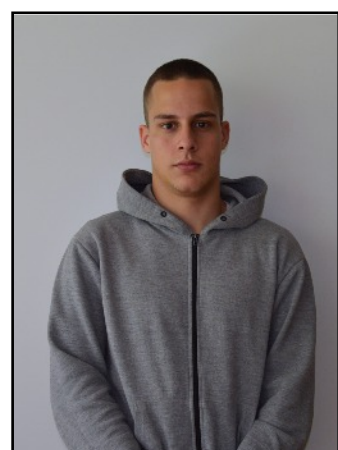
Milena Mikhalkina

Luka Mjesečević

Ivana Mršić

Stefan Petrić

Odjeljenje IV₂ - 2020/21.

Đuro Petrović

Ivan Radoničić

Milan Rajčević

Andrei Shymkus

Sandra Vukasović

Lana Vukašinić

Ema Waldegg

Lazar Zejak

Jovana Živković

Bogdan Kaščelan
Marija Khalilova
Kristina Tokarskaja

Odjeljenje IV₃ - 2020/21.

Nikola Blečić

Ina Cicović

Ksenija Dašić

Nikoleta Delač

Danilo Dževerdanović

Ana-Marija Grandis

Luka Lalošević

Ivana Lučev

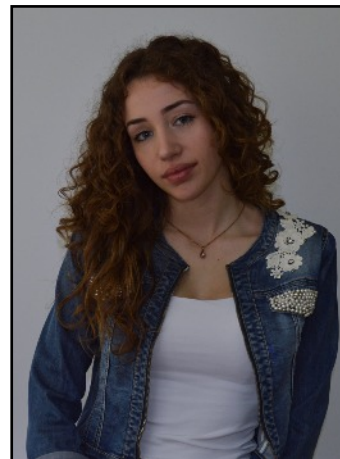
Anja Malešević

Miloš Matković

Anđela Mitrović

Dejana Nikolić

Odjeljenje IV₃ - 2020/21.

Anastasija Nišavić

Božidar Pavićević

Franka Peruđini

Milivoj Radulović

Sara Seferović

Tanja Vukasović

Dragomir Vulević

Jovana Živković

Kristina Žugić

Jovana Risteljić

Odjeljenje IV_e - 2020/21.

Nikola Banjević

Kristina Barba

Nađa Barba

Kristina Bućin

Jovana Čamdžić

Martin Čolo

Nemanja Četković

Jovan Ivković

Kristina Kustudić

Anđela Lazarević

Nela Marković

Odjeljenje IV_e - 2020/21.

Milena Mijanović

Jovanka Mršić

Luka Piper

Petar Sklender

Đorđije Stanojević

Ana Stegić

Marijana Šćekić

Jovana Tomanović

Maja Vujičić

Kristina Vuković

David Vukotić

Mihailo Đinović
Miljan Milović
Kristina Miljenović
Nađa Popović

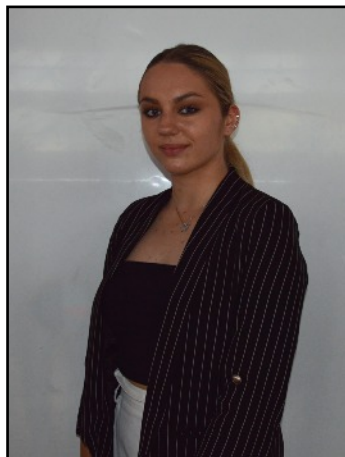
Odjeljenje IV_m - 2020/21.

Haris Aljović

Daria Anđelić

Mileva Bošković

Marija Vojvoda

Svetlana Vuletić

Magdalena Vučinić

Marijana Janković

Anđela Jovanović

Anja Jovanović

Marija Kovačević

Katarina Krstojević

Jovana Lazarević

Ekatarina Leovac

Filip Lupša

Katarina Marić

Milica Marić

Odjeljenje IV_m - 2020/21.

Smiljana Marić

Anastasija Mihailović

Matej Nikčević

Aleksandra Rajković

Danijel Rmuš

Maša Sotirov

Sara Stefan

Jovana Tanović

Dijana Trkulja

Milica Džudović

Jovo Braić
Gabrijela Stešević
Nikolina Šarić

foto: Maja Vulović, IV razred

ODJELJENJSKE STARJEŠINE - 2021/22.

Sonja Golub-Klenak IV₁

Jelena Vukšić IV₂

Snežana Smolović IV_e

Jelena Nikolić IV_m

Odjeljenje IV₁ - 2021/22.

Damjana Bajrović

Nastasja Barović

Boris Batuta

Jovana Dojčinović

Milica Đorđević

Dejan Guveljić

Petra Knežević

Anastasija Krgović

Petar Krivokapić

Andrea Ljubatović

Nina Mijović

Natalija Milidrag

Petra Pavićević

Danijela Pejaković

Luka Pejović

Ana Perkin

Odjeljenje IV₁ - 2021/22.

Nađa Radević

Kristina Radić

Katja Radovanović

Marija Šebek

Nina Srdoč

Jovana Stijepović

Andrea Usanović

Ana-Marija
Vukašinić

Anastasia
Yafimenka

Odjeljenje IV₂ - 2021/22.

Stefana Bulajić

Uroš Cvetičanin

Nađa Delić

Dijana Dobriša

Iva Dragutinović

Petar Đukić

Marija Đuričković

Bobana Giljača

Vuk Grgurević

Staša Jokić

Ana Kaluđerović

Kristina Kamenarović

Ana Kovač

Laura Mačić

Marija Marković

Martin Mihaliček

Odjeljenje IV₂ - 2021/22.

Mina Miljanić

Jelena Petrović

Dejana Pilipović

Iva Samardžić

Nikita Šantarev

Đorđa Subotić

Irina Vukadinović

Vasilije Vuksanović

Maja Vulović

Dmitriy Churin

Odjeljenje IV_e - 2021/22.

Lana Bogdanović

Ksenija Burić

Vujadin Čejović

Valentina Čížek

Ivona Franović

Glorija Ilić

Divna Ivanović

Ivana Janković

Jovana Jokić

Tamara Joksić

Marija Kapetanović

Lana Katurić

Zorana Kordić

Andrea Kovačić

Jovana Krivokapić

Kristina Krstičević

Odjeljenje IV_e - 2021/22.

Josipa Milošević

Vedrana Milošević

Petra Nerić

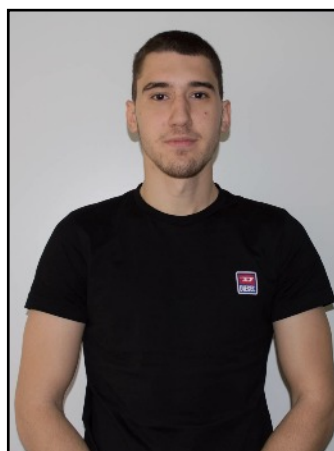
Katarina Odža

Ivana Radović

Tijana Rosić

Filip Stjepčević

Ognjen Tabaš

Borivoje Tujković

Stefan Uzelac

Petar Vukasović

Aleksandra Bojanić
Aleksandar Ivanović
Anja Ivanović
Maša Vukčković
Milica Vukasović

Odjeljenje IV_m - 2021/22.

Nino Belan

Jelena Božović

Anastasija Grgurević

Ksenija Grujić

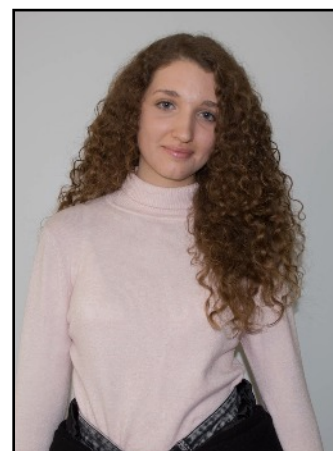
Jelena Zajović

Vladana Jovanović

Jelena Krivošija

Ljubica Kusovac

Tatjana Kusovac

Mia Nakićenović

Mia Ognjenović

Milica Pavićević

Jovana Perošević

Jovana Pešić

Nikoleta Popović

Anja Ružić

Odjeljenje IV_m - 2021/22.

Sara Sarapa

Mia Slavović

Jovana Tadić

Marija Tanović

Lejla Hadžić

Teodora Caković

Elena Crnogorac

Anastasija Čabrilo

Jovana Giljen

Anđela Kustudić

Luka Nešković

ZANIMLJIVOSTI

Pigeons can tell the difference between Picasso and Monet.

Mrtve ćelije kože su glavni sastojak kućne prašine.

Na sve četiri hemisfere postoje delovi Afrike.

Limuni plutaju, ali limete tonu!

McDonald's je nekada pravio brokoli sa ukusom žvakaće gume.

Škotska ima 421 reč za sneg.

Najduža engleska reč ima 189 819 slova.

Ćurke i ćurani mogu da pocrvene.

Banane rastu naopačke.

Psi njuškaju dobre mirise levom nozdrvom.

Evropljani su se plašili da jedu paradajz kada su za njega prvi put saznali.

Frankenštajnovno stvorenje je vegetarijanac.

Lenjivci imaju više vratnih kostiju nego žirafe.

Pčele mogu da lete više od Mont Everesta.

Scenario Terminatora je prodat za 1 dolar.

Betoven nikada nije znao kako da množi ili deli.

Japan je napravio *Kit Kat* inspirisan sušijem.

Prvi svetski roman završava se usred rečenice.

Britansko carstvo je bilo najveće carstvo u svetskoj istoriji.

Na dnu Baltičkog mora pronađene su flaše šampanjca stare 170 godina.

Irski barovi su nekada bili zatvoreni na Dan Svetog Patrika.

Nikola Tesla je mrzeo bisere.

Testovi na trudnoću datiraju iz 1350. godine p.n.e.

Banane svetle plavo pod crnim svetlima.

Odrasle mačke su intolerantne na laktozu.

Papa ne može biti donor organa.

Ljudski zubi su jedini deo tela koji ne može da se izleči.

Japanška reč *kuchi zamishi* je čin jedenja kada niste gladni jer su vam usta usamljena.

Kraljica Elizabeta II je obučeni mehaničar.

Tigrovi imaju prugastu kožu, a ne samo prugasto krzno.

A crocodile cannot stick its tongue out.

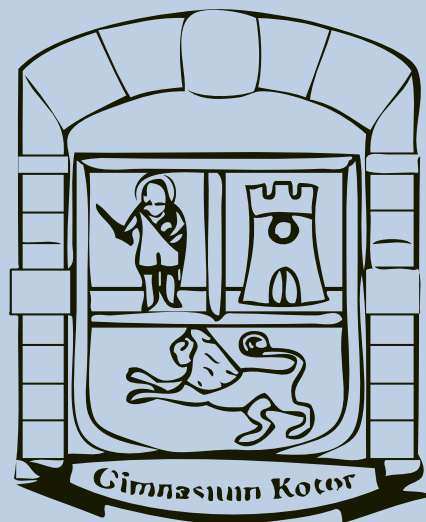

pripremila: Katarina Jelić, II razred

С
N
J

[Handwritten signature]

www.gimnazijakotor.me